

EVALUATIE WET INBURGERING BUITENLAND (WIB)

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

EVALUATIE WET INBURGERING BUITENLAND (WIB)

- eindrapport -

dr. A.W.M. Odé
dr. M.C. Paulussen-Hoogeboom
drs. J. Stouten
dr. M. Witvliet

Regioplan
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
Fax : +31 (0)20 – 626 51 99

Amsterdam, september 2014
Publicatienr. 13261

© 2014 Regioplan, in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan.
Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Doelstelling.....	2
1.2	De onderzoeksopzet.....	2
1.3	Leeswijzer	6
2	Prestaties basisexamen inburgering in het buitenland	7
2.1	Inleiding.....	7
2.2	Het examen buitenland.....	7
2.3	Inburgeringsprestaties in het buitenland.....	8
2.4	Samenvatting.....	16
3	Taalniveau en inburgeringsprestaties in Nederland	19
3.1	Inleiding.....	19
3.2	Taalbeheersing na aankomst in Nederland	19
3.3	Effecten van het veranderde examen op de taalbeheersing	20
3.4	Inburgeringsprestaties na aankomst in Nederland.....	25
3.5	Samenvatting.....	29
4	Kenmerken van afhakers	31
4.1	Inleiding.....	31
4.2	Achtergrondkenmerken afhakers	31
4.3	Handelingsstrategieën en motieven van afhakers.....	33
4.4	Samenvatting.....	39
5	Samenvatting en conclusies	41
5.1	Prestaties basisexamen inburgering in het buitenland	42
5.2	Taalniveau en inburgeringsprestaties in Nederland	43
5.3	De kenmerken en migratiestrategieën van de groep afhakers	44
	Bijlagen	47
Bijlage 1	Onderzoeksvragen	49
Bijlage 2	Onderzoeksopzet effectonderzoek veranderingen basisexamen inburgering buitenland.....	51
Bijlage 3	Tabellen bij de hoofdstukken.....	55

1 INLEIDING

In maart 2006 is de Wet inburgering buitenland (Wib) ingevoerd. Deze wet verplicht personen met een niet-Nederlandse nationaliteit die duurzaam naar Nederland willen migreren in het herkomstland een examen af te leggen.¹ Dit examen is bedoeld om potentiële migranten beter voor te bereiden op een succesvol bestaan in de Nederlandse samenleving. In de praktijk gaat het hierbij voornamelijk om migranten die zich vrijwillig voor langere tijd in Nederland willen vestigen in het kader van gezinsvorming, gezinshereniging of als geestelijk bedienaar. Het succesvol behalen van het basisexamen inburgering in het buitenland, waarin kennis van de Nederlandse taal en samenleving wordt getoetst, is een vereiste om een machtiging tot voorlopig verblijf (mvv) te verkrijgen. De inburgeringsplicht in het buitenland geldt voor alle onderdanen uit visumplichtige landen.²

Sinds de start van de Wib op 15 maart 2006 is het basisexamen inburgering in het buitenland een aantal keren aangepast. De eerste aanpassing vond plaats op 15 maart 2008 en betrof de verhoging van de zak-/slaaggrens voor de toets gesproken Nederlands. Deze aanpassing hield, concreet gesteld, in dat er vanaf die datum meer goede antwoorden nodig waren om een voldoende te halen. De exameneis (het taalniveau) van de toets veranderde niet.

De tweede aanpassing van de Wib vond plaats per 1 april 2011 en was tweeledig:

- De exameneis voor de toets gesproken Nederlands werd verhoogd van niveau A1-min naar niveau A1 van het Europese Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen.
- De toets voor geletterdheid en begrijpend lezen werd geïntroduceerd.³ De exameneis van deze toets ligt op niveau A1.

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft Regioplan onderzoek gedaan naar de effecten van deze laatste, tweeledige verandering van de Wib.

In dit onderzoek zijn tevens de kenmerken, het gedrag en de motieven in kaart gebracht van de zogenaamde 'afhakkers' bij het basisexamen inburgering in het buitenland. Een afhaker is gedefinieerd als een persoon die het

¹ Het basisexamen inburgering in het buitenland is ingevoerd op 15 maart 2006 en bedoeld voor personen tussen de achttien jaar en de pensioengerechtigde leeftijd die in aanmerking voor een machtiging tot voorlopig verblijf (mvv) willen komen. Asielmigranten zijn uitgezonderd van de plicht om in het herkomstland een toets af te leggen.

² Als gevolg van een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 16 augustus 2011 zijn Turkse onderdanen (en hun gezinsleden) die een mvv aanvragen niet meer verplicht het basisexamen inburgering in het buitenland af te leggen.

³ Voor 1 april 2011 bestond het examen buitenland uit twee onderdelen: de toets gesproken Nederlands (TGN) en de toets kennis van Nederlandse samenleving (KNS).

basisexamen inburgering in het buitenland niet heeft behaald en vervolgens gedurende minimaal een jaar geen nieuwe poging heeft ondernomen om het examen alsnog te behalen. Onderzocht is of en welke alternatieven deze afhakers kiezen voor gezinsvorming en gezinshereniging.

In dit hoofdstuk wordt allereerst de doelstelling van het onderzoek omschreven. Daarna volgt een beschrijving van de onderzoekspopulatie en de gevolgde werkwijze. Tot slot wordt ingegaan op de structuur van dit rapport.

1.1 Doelstelling

Het onderzoek kent een tweeledige doelstelling, te weten:

- het in kaart brengen van de effecten van het verhogen van het taalniveau van de toets gesproken Nederlands van niveau A1-min naar niveau A1 en het invoeren van de toets geletterdheid en begrijpend lezen (GBL) op de taalbeheersing bij eerste aankomst in Nederland;
- het verkrijgen van inzicht in de kenmerken, handelingsstrategieën en motieven van kandidaten die na een mislukte examenpoging niet opnieuw voor het basisexamen inburgering in het buitenland opgaan (de zogenaamde 'afhakers').

De onderzoeksvragen die op basis van deze doelen zijn uitgewerkt, zijn beschreven in bijlage 1.

1.2 De onderzoeksopzet

Hieronder beschrijven we apart de onderzoeksopzet voor het deelonderzoek naar de effecten van de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland en de onderzoeksopzet voor het deelonderzoek naar de afhakers.

1.2.1 Deelonderzoek effecten verandering basisexamen inburgering in het buitenland

Onderzoekspopulatie

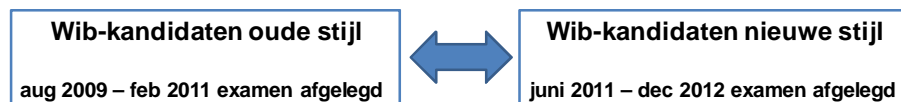
Om de effecten van de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland in kaart te brengen, zijn twee cohorten huwelijks- en gezinsmigranten die het basisexamen inburgering in het buitenland hebben afgelegd met elkaar vergeleken (zie ook figuur 1.1):

- Wib-kandidaten oude stijl; voor 1 april 2011 examen gedaan;
- Wib-kandidaten nieuwe stijl; na 1 april 2011 examen gedaan.

Om ongewenste selectie-effecten tegen te gaan, is ervoor gekozen om de cohorten niet te dicht op de wijzigingsdatum 1 april 2011 te bepalen. Het cohort Wib-kandidaten oude stijl heeft het inburgeringsexamen in het

buitenland daarom in de periode augustus 2009 t/m januari 2011 afgelegd en het cohort Wib-kandidaten nieuwe stijl in de periode juni 2011 t/m december 2012.

Figuur 1.1 Cohorten onderzoek effecten veranderingen basisexamen inburgering in het buitenland

De twee cohorten zijn met elkaar vergeleken wat betreft hun prestaties op het inburgeringsexamen buitenland en hun inburgeringsprestaties na aankomst in Nederland. Hiervoor is zowel een bestandsanalyse uitgevoerd als een kwalitatieve verdieping.

Bestandsanalyse

In de bestandsanalyse zijn de verschillen tussen Wib-kandidaten oude stijl en Wib-kandidaten nieuwe stijl onderzocht voor twee typen effectmaten; de *output* en de *outcome*.

- De *output* betreft de prestaties van kandidaten op het basisexamen inburgering in het buitenland. Deze gegevens worden geregistreerd in het Inburgeringsexamen Biometrie Systeem (IEBS). De volgende gegevens zijn in kaart gebracht:
 - het aantal personen binnen de cohorten dat het examen heeft afgelegd;
 - hun achtergrondkenmerken;
 - hun toetsscores;
 - het aantal herkansingen.
- De *outcome* betreft de (maatschappelijke) opbrengsten van de veranderingen in het inburgeringsexamen buitenland. Specifiek hebben we onderzocht:
 - De mate van taalbeheersing bij aankomst in Nederland. Deze gegevens hebben we verkregen via intakeregistraties van het taalniveau binnen zeven (grote en middelgrote) gemeenten.
 - Inburgeringsprestaties van Wib-kandidaten die reeds zijn gaan inburgeren in Nederland. Deze gegevens worden geregistreerd in het Informatiesysteem Inburgering (ISI) dat wordt beheerd door DUO. Binnen ISI hebben we voor de kandidaten oude stijl en nieuwe stijl de volgende gegevens in kaart gebracht:
 - het percentage dat het inburgeringsdiploma heeft behaald;
 - het percentage dat het NT2 staatsexamen heeft behaald;
 - de gemiddelde trajectduur van inburgeren in Nederland.

In de analyse van de verschillen tussen de Wib-kandidaten oude stijl en Wib-kandidaten nieuwe stijl is het belangrijk om rekening te houden met niet-

willekeurige selectie van personen over beide groepen. Verschillen in prestaties zouden bijvoorbeeld op kunnen treden door veranderingen in de samenstelling van de populatie van huwelijks- en gezinsmigranten. Ter illustratie, als in de loop van de tijd meer mensen met een hoog opleidingsniveau het inburgeringsexamen in het buitenland afleggen, zou dat ervoor kunnen zorgen dat het taalniveau van de Wib-kandidaten bij aankomst naar Nederland stijgt. Om de effecten van de veranderingen in het Wib-examen in kaart te brengen, hebben we daarom meervoudige regressie-modellen getest, waarbij relevante kenmerken zoals opleidingsniveau, leeftijd en geslacht ter correctie van verschillen tussen de twee cohorten aan het model zijn toegevoegd. Een nadere toelichting op de bestandsanalyse treft u in bijlage 2.

Kwalitatieve verdieping

De verdieping van de resultaten van de bestandsanalyse vond plaats door het houden van interviews met taaldocenten en het organiseren van groepsgesprekken met inburgeraars die het Wib-examen hebben afgelegd. Dit gebeurde bij voorkeur in dezelfde gemeenten als waarvan de intakeregistraties waren verkregen. De interviews en gesprekken hebben plaatsgevonden in vier gemeenten, waarbij in totaal is gesproken met vijf taaldocenten en veertig inburgeraars.

Met de taaldocenten hebben we gesproken over het mogelijke effect van de wijzingen in het basisexamen inburgering in het buitenland op de taalbeheersing van huwelijks- en gezinsmigranten. In de groepsgesprekken met inburgeraars stond hun oordeel over het taalniveau van het Wib-examen centraal, samen met de vraag of het Wib-examen migranten een goede basis geeft voor inburgering in Nederland.

1.2.2 Deelonderzoek afhakers basisexamen inburgering in het buitenland

Het onderzoek naar de afhakers bestaat uit vier stappen die we hieronder toelichten.

Stap 1 Analyse kenmerken afhakers

Op basis van IEBS is een analyse gemaakt van de afhakers naar achtergrondkenmerken zoals leeftijd, geslacht, nationaliteit en opleidingsniveau. Op deze manier is de vraag beantwoord of bij de afhakers sprake is van een groep met specifieke kenmerken.

Ten behoeve van het onderzoek zijn de volgende analyses uitgevoerd:

- een vergelijking naar achtergrondkenmerken tussen geslaagde kandidaten en afhakers sinds 1 april 2011;
- een vergelijking naar achtergrondkenmerken van afhakers van voor en na 1 april 2011.

Stap 2 Bestandsanalyse migratiestrategieën afhakers

Via twee bestandskoppelingen is inzichtelijk gemaakt welke keuzes afhakers maken wanneer blijkt dat ze, eventueel herhaaldelijk, niet geslaagd zijn voor het examen. Er is gekeken of deze personen nog banden met Nederland houden door op een ander soort visum (studie of werk) of via een ander Europees land naar Nederland te reizen, of door op een toeristenvisum een bezoek aan Nederland te brengen.

Om na te gaan of afhakers via een ander visum of een ander Europees land naar Nederland zijn gereisd, is onderzocht of er afhakers zijn die staan ingeschreven in een Nederlandse gemeente (en dus een zogenaamd A-nummer hebben). Van deze personen is in de dossiers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) opgezocht op welke manier ze naar Nederland zijn gekomen.

Voor het gebruik van een toeristenvisum zijn registraties in NVIS bekeken. In dit bestand is te zien of en hoe vaak iemand een toeristenvisum voor Nederland heeft aangevraagd en of deze aanvraag is toegekend. Het gebruik van een toeristenvisum zegt iets over de mate waarin een persoon nog aan Nederland gebonden is, maar zegt niet per se iets over de reden van komst naar Nederland: dat kan voorbereiding zijn, kennismaken met Nederland, maar ook het omzeilen van de migratieregels. De duiding van deze uitkomsten is dan ook gebeurd op basis van kwalitatieve bronnen.

Stap 3 Omgevingsanalyse afhakers

Om het fenomeen van afhaken te kunnen duiden, zijn telefonische interviews gehouden met respondenten die vanuit hun functie contact hebben met zowel examenkandidaten als afhakers. De volgende respondenten zijn gesproken:

- a. medewerkers van Nederlandse ambassades: 5 interviews;
- b. taalaanbieders in het buitenland en in Nederland: 15 interviews;
- c. vertegenwoordigers van de doelgroep in Nederland: 6 interviews.

Ad a) Medewerkers van de visum-afdeling zijn degenen die direct contact hebben met de afhakers. Zij hebben, voor zover hen bekend, een eerste indruk gegeven van de achtergronden van deze afhakers en hun motieven om geen nieuwe examenpoging te ondernemen.

Ad b) In een aantal landen hebben we met lokale taalaanbieders gesproken. Zij hebben het meest direct en intensief contact met de kandidaten, inclusief eventuele afhakers. Daarnaast hebben we een aantal taalaanbieders in Nederland gesproken die zich hebben gespecialiseerd in het voorbereiden van migranten op het inburgeringsexamen in het buitenland. Deze migranten komen bijvoorbeeld op een toeristenvisum naar Nederland.

Ad c) Tot slot zijn er telefonische interviews gehouden met medewerkers van organisaties in Nederland die de doelgroep vertegenwoordigen. Uit deze gesprekken komt naar voren of het fenomeen afhaken een bekend

verschijnsel is binnen de gemeenschap en of men zicht heeft op de motieven en achtergronden van de afhakers, evenals alternatieve handelingsstrategieën.

Stap 4 Bevragen afhakers en referenten

Tot slot zijn afhakers en referenten persoonlijk bevroegd. Zij zijn per e-mail of brief in de eigen taal gevraagd om medewerking aan het onderzoek te verlenen. Als de afhakers en referenten wilden meewerken aan het onderzoek, is hun een aantal vragen voorgelegd over de moeilijkheid van het examen, wat de reden is dat men niet opnieuw een examenpoging heeft gedaan en wat dat heeft betekend voor een eventuele komst naar Nederland.

1.3 Leeswijzer

De resultaten van het deelonderzoek naar de effecten van de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland treft u in hoofdstuk 2 en 3. Hoofdstuk 2 beschrijft de prestaties op het inburgeringsexamen buitenland (output). Hoofdstuk 3 gaat in op de resultaten van de mate van taalbeheersing na aankomst in Nederland en de inburgeringsprestaties in Nederland (outcome). De achtergrondkenmerken van afhakers en de handelingsstrategieën en motieven van afhakers staan centraal in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 bevat de belangrijkste conclusies van beide deelonderzoeken. In de bijlagen vindt u de onderzoeksvragen, de uitgebreidere toelichtingen op de verrichte analyses en een overzicht van de tabellen die niet in de hoofdtekst zijn opgenomen.

2 PRESTATIES BASISEXAMEN INBURGERING IN HET BUITENLAND

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de eerste resultaten van het effectonderzoek naar de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland per 1 april 2011, namelijk het effect op de examenprestaties. Om dit effect te onderzoeken, hebben we de prestaties van kandidaten die voor 1 april 2011 het examen hebben afgelegd, vergeleken met die van kandidaten die het examen na 1 april 2011 hebben afgelegd. Hierbij is gebruikgemaakt van gegevens uit het Inburgeringsexamen Biometrie Systeem (IEBS). De resultaten van de bestandsanalyse worden, ter verdieping, aangevuld met informatie uit de gesprekken met inburgeraars en professionals. U vindt deze informatie in de kaders.

2.2 Het examen buitenland

Het basisexamen inburgering in het buitenland (in dit rapport ook examen buitenland of Wib-examen genoemd) wordt afgenomen op een ambassade of consulaat-generaal via een telefonische verbinding met een examencomputer. In zijn huidige vorm bestaat het examen uit drie onderdelen: de toets gesproken Nederlands (TGN), de toets kennis van de Nederlandse samenleving (KNS) en de toets geletterdheid en begrijpend lezen (GBL). De kandidaat moet alle drie de toetsen met goed gevolg afleggen om voor het examen te kunnen slagen. Zoals eerder (in hoofdstuk 1) aangegeven, bevinden de exameneisen van de TGN en de GBL zich op niveau A1 van het Europese Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen. In onderstaand kader vindt u een nadere toelichting op de taalniveaus die binnen dit referentiekader worden gehanteerd.

Box 1 Toelichting taalniveaus

Het Europese Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen (Common European Framework of Reference, CEF) is ontwikkeld door de Raad van Europa en voorziet in een gemeenschappelijke basis voor het ontwikkelen van taalcursussen, richtlijnen voor curriculumontwikkeling en examinering in Europa. In het CEF worden zes beheersingsniveaus van taalvaardigheid onderscheiden: A=basisgebruiker (onderverdeeld in A1 en A2), B=onafhankelijk gebruiker (onderverdeeld in B1 en B2), en C=vaardig gebruiker (onderverdeeld in C1 en C2).¹ Hieronder omschrijven we kort de niveaus die de meeste relevantie hebben voor dit onderzoek: A1 en A2. Tevens gaan we in op het niveau A1-min, dat formeel geen deel uitmaakt van het CEF.

¹ Dalderop, K., Liemberg, E., & Teunisse, F. (2002). *Raamwerk NT2*. De Bildt: Bve raad.

A1

Kan vertrouwde dagelijkse uitdrukkingen en basiszinnen gericht op de bevrediging van concrete behoeften begrijpen en gebruiken. Kan zichzelf aan anderen voorstellen en kan vragen stellen en beantwoorden over persoonlijke gegevens zoals waar hij/zij woont, mensen die hij/zij kent en dingen die hij/zij bezit. Kan op een simpele wijze reageren, aangenomen dat de andere persoon langzaam en duidelijk praat en bereid is om te helpen.

A2

Kan zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang (bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk). Kan communiceren in simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen. Kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de onmiddellijke omgeving en kwesties op het gebied van diverse behoeften beschrijven.

Het niveau A1-min

Het A1-min-niveau dat tot 1 april 2011 werd gehanteerd voor de toets gesproken Nederlands maakt geen deel uit van het CEF. Het is in 2004 tot stand gekomen op basis van een advies van de commissie Franssen, die dit niveau als volgt heeft gedefinieerd: "Men kan slechts een beperkt aantal vertrouwde woorden en basiszinnen begrijpen die betrekking hebben op de directe, persoonlijke levenssfeer en op de allereerste levensbehoeften; en alleen in direct contact met Nederlandssprekenden die gewend zijn zich aan te passen. Men kan zich slechts in zeer beperkte mate uitdrukken, eigenlijk alleen met behulp van losse woorden en standaardformuleringen op een gering aantal terreinen die verband houden met de directe persoonlijke levenssfeer."²

2.3 Inburgeringsprestaties in het buitenland

Om de effecten van de niveauperhoging van de TGN en de toevoeging van de toets GBL te onderzoeken, hebben we een bestandsanalyse uitgevoerd waarbij de prestaties op het examen buitenland van twee cohorten met elkaar worden vergeleken: een cohort personen dat het examen buitenland voor 1 april 2011 heeft afgelegd (Wib-kandidaten oude stijl) en een cohort personen dat het examen buitenland na 1 april 2011 heeft afgelegd (Wib-kandidaten nieuwe stijl). De precieze omschrijving van de cohorten is te vinden in paragraaf 1.2.1.

2.3.1 De onderzoekscohorten

Tabel 2.1 laat de grootte van beide cohorten zien. Hoewel de looptijd van beide cohorten even lang is, is cohort 2 beduidend kleiner dan cohort 1. Dit betekent dat het aantal kandidaten dat het Wib-examen aflegt sinds de veranderingen in april 2011 aanzienlijk is gedaald (met 43%). Deze afname wordt slechts gedeeltelijk veroorzaakt door de (verwachte) scherpe afname van het aantal Turkse examenkandidaten.³ Wanneer we het aantal Turkse

² Overgoor, R., & Modder, H. (2010). *Randvoorwaarden Niveau A1 Inburgeringsexamen Buitenland: Deel I Hoofdrapport*. Den Haag: TRIARRII. Pagina 13.

³ Ten tijde van het eerste cohort waren Turken die naar Nederland komen in het kader van gezinsvorming of gezinshereniging nog wel verplicht het Wib-examen af te leggen. Gedurende de eerste maanden van de looptijd van het tweede cohort is deze verplichting komen te vervallen.

kandidaten buiten beschouwing zouden laten, zouden cohort 1 en 2 namelijk uit respectievelijk 10.812 en 7.525 personen bestaan en zou er nog steeds sprake zijn van een daling van het aantal examenkandidaten met 30 procent.

Tabel 2.1 Aantal Wib-kandidaten in de onderzoekscohorten op basis van IEBS*

Cohort	Aantal
Cohort 1: Wib-kandidaten oude stijl (laatste examenpoging in de periode augustus 2009-februari 2011)	13.712
Cohort 2: Wib-kandidaten nieuwe stijl (laatste examenpoging in de periode juni 2011-december 2012)	7.804

* In het Inburgeringsexamen Biometrie Systeem (IEBS) worden de resultaten bijgehouden van de examens buitenland die op de verschillende diplomatieke posten worden afgelegd.

Wanneer we, aan de hand van tabel 2.2, de samenstelling van beide cohorten nader bekijken, zien we een aantal (significante) verschillen. Het tweede cohort bevat iets meer vrouwen dan het eerste, is gemiddeld iets ouder, en is vooral ook hoger opgeleid. Verder bevat het tweede cohort, zoals verwacht, beduidend minder Turken dan het eerste cohort. Aan de hand van deze verschillen kan worden geconstateerd dat de groep kandidaten die het examen nieuwe stijl heeft afgelegd anders van samenstelling is dan de groep kandidaten die het examen nog in de oude stijl heeft afgelegd.

Tabel 2.2 Achtergrondkenmerken van de onderzoekscohorten

Achtergrondkenmerk	Cohort 1 Kandidaten oude stijl	Cohort 2 Kandidaten nieuwe stijl
<i>Geslacht</i>		
Man	30%	27%
Vrouw	70%	73%
<i>N</i>	13.708	7.804
<i>Leeftijd</i>		
Gemiddelde leeftijd	30 jaar	31 jaar
<i>N</i>	10.255	5.891
<i>Opleidingsniveau</i>		
Laag	29%	21%
Middelbaar	45%	44%
Hoog	26%	35%
<i>N</i>	13.712	7.804

Vervolg tabel 2.2

Achtergrondkenmerk	Cohort 1 Kandidaten oude stijl	Cohort 2 Kandidaten nieuwe stijl
<i>Nationaliteit</i>		
Turkse	21%	4%*
Marokkaanse	15%	18%
Thaise	6%	6%
Chinese	6%	6%
Braziliaanse	4%	4%
Indonesische	4%	5%
Filipijnse	3%	5%
Ghanese	3%	4%
Russische	3%	5%
Overig	36%	43%
<i>N</i>	13.712	7.804

* Het gaat hier waarschijnlijk om Turkse kandidaten die het examen rondom het vervallen van de verplichting hebben afgelegd en om geestelijk bedienaren. Zie tabel B3.1 in bijlage 3 voor de samenstelling van de onderzoekscohorten naar nationaliteit wanneer Turkse examenkandidaten buiten beschouwing zouden worden gelaten.

Vorbereiding op het examen buitenland

In de groepsgesprekken met inburgeraars is gesproken over de manier waarop zij zich op het examen hebben voorbereid. Hierbij ging het om onderwerpen als: gebruik van het oefenpakket, het volgen van taallessen en de lengte van de voorbereidingsperiode. Op basis van deze groepsgesprekken kan worden geconcludeerd dat de inburgeraars zich destijds, over het algemeen gezien, goed op het Wib-examen hebben voorbereid (zie box 2). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat er alleen gesproken is met kandidaten die voor het Wib-examen geslaagd zijn (alleen die kunnen immers naar Nederland komen). We kunnen op basis van de groepsgesprekken dus geen uitspraken doen over de manier waarop of de mate waarin gezakte kandidaten zich op het examen hebben voorbereid.

Box 2 Vorbereiding op het examen buitenland

Verreweg de meeste inburgeraars/respondenten hebben lessen Nederlands gevolgd om zich op het examen voor te bereiden. Het ging hier vaak om lessen van een privédocent. Het nemen van lessen bij een taalschool of een cultureel centrum kwam minder vaak voor. De meeste respondenten die Nederlandse les hebben genomen, volgden deze lessen in het land van herkomst. Daarbij was het overigens niet altijd even makkelijk om een docent te vinden. Zo vertelde één respondent ons bijvoorbeeld dat zij via Skype les had gehad van iemand uit een buurland, omdat zij in eigen land geen docent Nederlands had kunnen vinden. Enkele respondenten bleken les te hebben genomen bij een taalschool of privédocent in Nederland terwijl zij hier verbleven op een toeristenvisum.

Nagenoeg alle respondenten hadden de beschikking over het oefenpakket 'Naar Nederland'. Bij degenen die les namen, was dat vaak via de docent/de taalschool. Respondenten die zich alleen door middel van zelfstudie hadden voorbereid, kregen het pakket via de partner in Nederland of hadden het zelf aangeschaft in het land van herkomst.

Ongeveer een derde van de respondenten werd bij de voorbereidingen op het examen geholpen door hun partner in Nederland. Deze hielp bijvoorbeeld bij het studeren, stuurde boeken of cd's op om beter te leren lezen en luisteren, of hielp met oefenen bij het spreken. Sommigen respondenten gaven ook aan één of meerdere keren op vakantie naar Nederland te zijn geweest om daar de taal te oefenen.

Bij een ruime helft van inburgeraars duurden de voorbereidingen op het examen één tot enkele maanden. Een minderheid van hen had ongeveer een half jaar nodig. Bij een klein aandeel van hen, ten slotte, was sprake van een voorbereidingsperiode van een jaar of langer.

2.3.2 Prestaties van de onderzoekscohorten op het examen buitenland

In de tabellen 2.3 en 2.4 worden beide cohorten met elkaar vergeleken wat betreft slagingspercentage en het aantal herkansingen dat men nodig had om uiteindelijk voor het Wib-examen te slagen.

Tabel 2.3 Slagingspercentages

Examenonderdeel	Kandidaten oude stijl		Kandidaten nieuwe stijl	
	Aantal	%	Aantal	%
TGN	13.155	95,9	6.984	89,5
KNS	13.359	97,4	7.665	98,2
GBL	n.v.t.	n.v.t.	7.152	91,6
Uiteindelijk geslaagd	13.131	95,8	6.828	87,5

Tabel 2.4 Aantal herkansingen

Aantal herkansingen	Kandidaten oude stijl		Kandidaten nieuwe stijl	
	Aantal	%	Aantal	%
0	12.537	91,4	6.247	80,0
1	1.021	7,4	1.140	14,6
2	127	0,9	298	3,8
3 of meer	27	0,3	119	1,6

Deze vergelijkingen laten zien dat het slagingspercentage op het onderdeel TGN van Wib-kandidaten nieuwe stijl lager is dan het slagingspercentage van Wib-kandidaten oude stijl. Op het onderdeel KNS is het slagingspercentage van de kandidaten nieuwe stijl daarentegen iets hoger dan dat van de kandidaten oude stijl. Uiteindelijk zijn er minder kandidaten geslaagd voor het examen nieuwe stijl dan voor het examen in de oude stijl (87,5% ten opzichte van 95,8%). Tot slot hebben de kandidaten nieuwe stijl het examen vaker moeten herkansen dan de kandidaten oude stijl. Een vijfde (20%) van de kandidaten nieuwe stijl had een of meer herkansingen nodig, ten opzichte van minder dan een tiende (9%) van de kandidaten oude stijl.

Ervaringen met het examen buitenland

In de groepsgesprekken met inburgeraars zijn hun ervaringen met het examen ook aan de orde gekomen. Hierbij ging het erom hoe moeilijk of makkelijk ze

de verschillende onderdelen hadden gevonden en wat daarvoor de redenen waren. Ook hebben we hun gevraagd hoeveel examenpogingen zij hadden gedaan.

Uit de groepsgesprekken kwam naar voren dat vrijwel alle inburgeraars het Wib-examen in de nieuwe stijl hadden afgelegd. Gevraagd naar de moeilijkheidsgraad van de deoltoetsen gaven nagenoeg alle inburgeraars aan dat zij de toets over de kennis van de Nederlandse samenleving (KNS) makkelijk vonden. De toets gesproken Nederlands (TGN) werd door verreweg de meeste respondenten als moeilijk ervaren. Over de moeilijkheidsgraad van de toets Geletterdheid en begrijpend lezen (GBL) waren de meningen verdeeld. Iets meer dan de helft van de inburgeraars vond deze toets moeilijk (zie box 3).

Wanneer we dit beeld vergelijken met de slagingspercentages van de kandidaten nieuwe stijl in tabel 2.3 komt dit wat betreft KNS (hoogste slagingspercentage) en TGN (laagste slagingspercentage) met elkaar overeen. Wat betreft de GBL klopt het beeld iets minder goed. Hoewel het slagingspercentage van deze toets niet veel hoger is dan het slagingspercentage van de TGN, werd de GBL toch door 'slechts' iets minder dan de helft (en dus niet door de meeste) van de inburgeraars als moeilijk ervaren. Hierbij moet echter wel weer worden bedacht dat de deelnemers aan de groepsgesprekken allemaal geslaagd zijn voor het Wib-examen.

Box 3 Ervaringen met het examen buitenland

De toets gesproken Nederlands (TGN) werd door verreweg de meeste respondenten als moeilijk ervaren. Belangrijkste reden hiervoor was het tempo waarin deze toets wordt afgenomen: er wordt snel gepraat en er is weinig tijd om te antwoord te geven. Wat het voor sommigen ook moeilijk maakte, was dat zij veel van het gesprokene op dat moment nog niet begrepen. Ten slotte was ook de uitspraak niet altijd duidelijk: de woorden werden deels 'ingeslikt' en sommige respondenten gaven aan te worden gehinderd door het accent waarmee gesproken werd. De weinige respondenten die neutraal oordeelden of de toets makkelijk vonden, gaven daarbij wel vaak aan dat zij de tegenstellingen het moeilijkst vonden, maar door veel te oefenen hadden ze dit onderdeel toch onder de knie kunnen krijgen.

Uit de groepsgesprekken kwam met enige regelmaat naar voren dat men het jammer vond dat er in de TGN zinnen werden gebruikt die niet belangrijk zijn voor het dagelijks leven, zoals bijvoorbeeld "Beter een vogel in de hand, dan tien in de lucht." Andere zinnen, zoals bijvoorbeeld "Waar woon je?" zouden volgens deze respondenten veel belangrijker zijn geweest om te moeten leren. Eén van de respondenten gaf aan het als een voordeel te beschouwen dat hij uit een plaats komt waar veel toeristen komen. Dit had hem al laten wennen aan andere talen en maakte het voor hem makkelijker om Nederlands te leren. Bekendheid met andere talen dan de eigen werd ook door andere respondenten als een voordeel gezien.

De toets over kennis van de Nederlandse samenleving (KNS) werd door nagenoeg alle respondenten makkelijk gevonden. De reden daarvoor is dat er foto's en plaatjes gebruikt worden en omdat men de mogelijkheid heeft om de honderd mogelijke vragen uit het hoofd te leren. Als je maar goed genoeg oefent, kun je op deze toets altijd een goede score behalen.

Geletterdheid en begrijpend lezen (GBL) is de toets die sinds 1 april 2011 aan het Wib-examen is toegevoegd. Over de moeilijkheid van deze toets waren de meningen verdeeld. Het kwam erop neer dat net iets meer dan de helft van de respondenten deze toets moeilijk vond. Iets minder dan de helft vond de toets niet moeilijk of oordeelde neutraal.

Respondenten die de toets niet moeilijk vonden, gaven vaak aan veel geoefend te hebben. "Veel oefenen maakt het makkelijker". Eén respondent vertelde dat de docent haar erg moeilijke teksten had gegeven om mee te oefenen, waardoor het examen makkelijk was. Ook benadrukte haar docent voortdurend dat ze op het examen maar kort de tijd zou hebben.

Bij de vraag waarom men de toets makkelijk vond, kwam het reeds bekend zijn met vreemde talen en het beschikken over een opleiding/naar school zijn geweest duidelijk als een voordeel naar voren. Eén respondent zei bijvoorbeeld: "Mensen uit Afrika zijn al gewend aan Europese talen als het Frans en het Engels. Het opleidingsniveau van een land telt ook mee." Een andere respondent zei: "Voor mensen die op school hebben gezeten en misschien al een beetje Engels kunnen lezen, is de toets makkelijk." Ook gaven sommige respondenten aan dat het hen nagenoeg onmogelijk leek om voor de leestoets te slagen als je nog nooit naar school bent geweest.

Mensen die de leestoets moeilijk vonden, gaven vaak aan dat Nederlands een moeilijke taal is. Veel moeilijker dan het Engels. Vooral de grammatica werd (en wordt) door de respondenten als een struikelblok ervaren.

Tijdens de groepsgesprekken kwam met enige regelmaat terug dat Nederlands een taal is die in het buitenland nagenoeg niet wordt gesproken. "Niemand praat Nederlands buiten Nederland." Dit maakt het volgens de respondenten, in het algemeen gesproken, moeilijker om je op het examen voor te bereiden (een leraar vinden is soms lastig en buiten de uren dat je echt op de taal studeert, kun je eigenlijk niet oefenen). Verreweg de meeste respondenten gaven overigens aan in één keer voor het Wib-examen te zijn geslaagd. Slechts enkelen hadden één of meer herkansingen nodig.

2.3.3 Prestaties gecorrigeerd voor verschillen in achtergrondkenmerken

Om te onderzoeken of de in paragraaf 2.3.2 beschreven verschillen in prestaties op het basisexamen inburgering in het buitenland toegeschreven kunnen worden aan veranderingen in het examen (oude stijl versus nieuwe stijl) of aan verschillen in achtergrondkenmerken van de cohorten hebben we een regressiemodel geschat, waaraan we, naast de veranderingen in het examen, ook persoonskenmerken van de kandidaten hebben toegevoegd. Het ging daarbij om de leeftijd (jonger dan 35 jaar ten opzichte van ouder dan 35 jaar), het geslacht (mannen ten opzichte van vrouwen) en het opleidingsniveau (midden-/hoogopgeleid ten opzichte van laagopgeleid) van de kandidaten.

Er zijn in totaal drie logistische regressieanalyses uitgevoerd: in de eerste werd de waarschijnlijkheid van het behalen van het examen geschat (zie box 4 voor een nadere toelichting op deze analyse). In de tweede analyse werd de waarschijnlijkheid van het behalen van de TGN geschat. In derde regressieanalyse ging het om de waarschijnlijkheid om het examen te herkansen. Tabellen 2.5 tot en met 2.7 geven de uitkomsten van de afzonderlijke regressieanalyses weer.

Box 4 Toelichting logistische regressieanalyse

De bijdrage van de veranderingen in het examen op de examenprestaties toetsen we met logistische regressiemodellen. Een logistische regressieanalyse wordt gebruikt als er sprake is van een dichotome uitkomstvariabele, zoals het wel of niet behalen van het examen. Aan de analyse worden een of meerdere (mogelijke) voorspellers toegevoegd. De significantie van de bijdrage van de voorspellers wordt getoetst met de Wald-test.

De schatting van het effect van de voorspeller 'type examen' laat zien of mensen die het examen oude stijl hebben gevolgd significant vaker (of minder vaak) het examen hebben behaald dan mensen die het examen nieuwe stijl hebben gedaan. De uitkomsten van de regressieanalyses worden uitgedrukt in de 'odds ratio'. De odds ratio geeft de verhouding weer van de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis voorvalt en de waarschijnlijkheid dat ze niet voorvalt. Ter illustratie, een odds ratio van 2 voor 'type examen' betekent dat mensen die het examen in de nieuwe stijl hebben gedaan een grotere waarschijnlijkheid hebben om te slagen voor het examen (ten opzichte van het zakken voor het examen) dan mensen die het examen in de oude stijl hebben gedaan. De constante in het model geeft het effect bovenop de toegevoegde voorspellers weer.

De model chi kwadraat geeft weer of het model waaraan de voorspellers zijn toegevoegd beter de uitkomst (geslaagd of gezakt zijn voor het examen) voorspelt dan het model waaraan de voorspellers nog niet zijn toegevoegd. Als de model chi kwadraat significant is, betekent dit dat het model met de toegevoegde kenmerken beter voorspellend is dan het model zonder deze kenmerken erin.

Tabel 2.5 De bijdrage van de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland aan het behalen van het examen

Kenmerk	B	Wald	ExpB (Oddsratio)
Type examen (oude stijl)	1,26	514,53	3,52**
Geslacht (man)	0,27	18,87	1,31**
Leeftijd (< 35 jaar)	0,20	13,82	1,22**
Opleidingsniveau (midden/hoog)	0,86	230,77	2,35**
Constante	1,14	343,85	3,11**

Model chi kwadraat(4)= 728,43, $p < .001$.

** $p < .01$.

Tabel 2.5 laat zien dat kandidaten die het examen in de oude stijl hebben afgelegd een grotere waarschijnlijkheid hebben op het behalen van het examen dan mensen die het examen in de nieuwe stijl hebben afgelegd. Verder geven de resultaten weer dat mannen een iets grotere waarschijnlijkheid hebben om het examen te behalen dan vrouwen, jonge mensen iets vaker het examen behalen dan mensen van boven de 35 jaar en mensen met een middelhoog of hoog opleidingsniveau vaker dan mensen met een laag opleidingsniveau. De odds ratio's in tabel 2.5 geven aan dat het effect van het type examen het grootst is, gevolgd door het effect van het opleidingsniveau.

Tabel 2.6 De bijdrage van de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland aan het behalen van de toets TGN

Kenmerk	B	Wald	ExpB (Oddsratio)
Type examen (oude stijl)	1,04	327,77	2,83**
Geslacht (man)	0,46	44,06	1,58**
Leeftijd (< 35 jaar)	0,09	2,29	1,09
Opleidingsniveau (midden/hoog)	0,40	41,57	1,49**
Constante	1,68	601,38	5,39**

Model chi kwadraat(4)= 407,74, $p < .001$.

** $p < .01$.

Tabel 2.6 geeft weer dat kandidaten die in de oude stijl het examen hebben afgelegd een grotere waarschijnlijkheid hebben om een positief resultaat op de toets TGN te behalen dan de mensen die het examen in de nieuwe stijl hebben afgelegd. Mannen hebben een iets grotere waarschijnlijkheid om de toets TGN te behalen dan vrouwen. Jonge mensen behalen het examen net zo vaak als mensen van boven de 35 jaar (het effect voor leeftijd is niet significant). Mensen met een middelhoog of hoog opleidingsniveau hebben een wat grotere waarschijnlijkheid op een positief TGN-resultaat dan mensen met een laag opleidingsniveau. Het effect van het type examen (oude versus nieuwe stijl) is, net als bij de vorige analyse, groter dan het effect van achtergrondkenmerken.

Tabel 2.7 De bijdrage van de veranderingen in het basisexamen inburgering in het buitenland aan het examen te herkansen

Kenmerk	B	Wald	ExpB (Oddsratio)
Type examen (oude stijl)	-1,05	612,05	0,35**
Geslacht (man)	-0,08	3,05	0,92
Leeftijd (< 35 jaar)	-0,15	13,38	0,86**
Opleidingsniveau (midden/hoog)	-0,70	240,93	0,50**
Constante	-0,76	221,47	0,47**

Model chi kwadraat(4)= 267,29, $p < .001$.

** $p < .01$.

Tabel 2.7 geeft de resultaten weer voor het al dan niet herkansen van het basisexamen inburgering in het buitenland. Het is minder waarschijnlijk dat mensen die het examen in de oude stijl hebben gedaan het examen over moeten doen dan mensen die dit in de nieuwe stijl hebben gedaan. Verder geven de resultaten weer dat het minder waarschijnlijk is dat jonge mensen herkansen dan mensen van boven de 35 jaar. Voor mensen met een midden of hoog opleidingsniveau is de waarschijnlijkheid van een herkansing minder groot dan voor mensen die laag zijn opgeleid. Het effect van geslacht op de waarschijnlijkheid om het examen te herkansen, is niet significant.

Resumerend

Op basis van de hierboven gepresenteerde regressieanalyses kan worden geconcludeerd dat de aanpassingen van het basisexamen inburgering in het

buitenland per 1 april 2011 een zelfstandig effect hebben gehad op het behalen van het examen. We zien namelijk het volgende:

- Kandidaten slagen minder vaak voor het examen in de nieuwe stijl dan voor het examen in de oude stijl. Migranten die het examen in de nieuwe stijl hebben afgelegd, hebben, ook als rekening wordt gehouden met verschillen in achtergrondkenmerken tussen de cohorten, zoals het toegenomen opleidingsniveau, een kleinere waarschijnlijkheid op het behalen van het examen dan de mensen die dit in de oude stijl hebben afgelegd.
- Kandidaten die het examen in de nieuwe stijl doen, slagen minder vaak voor de toets gesproken Nederlands. De waarschijnlijkheid op een positief resultaat op de toets TGN is groter voor de mensen die dit in de oude stijl hebben gedaan ten opzichte van de nieuwe stijl, ook als daarbij rekening wordt gehouden met verschillen in achtergrondkenmerken zoals het hogere opleidingsniveau van de kandidaten nieuwe stijl.
- Kandidaten die het examen in de nieuwe stijl doen, hebben meer herkansingen nodig om uiteindelijk te kunnen slagen dan examenkandidaten oude stijl. Ook als verschillen in achtergrondkenmerken tussen de cohorten worden meegenomen, is de waarschijnlijkheid om te herkansen groter voor mensen die het examen in de nieuwe stijl hebben afgelegd.

2.4 Samenvatting

Sinds de veranderingen in het examen buitenland is de groep kandidaten die dit examen aflegt op twee manieren veranderd. Ten eerste is er (los van de afname in het aantal Turken) sprake van beduidend minder kandidaten. Ten tweede bestaat de groep die het examen aflegt voor een iets groter gedeelte uit vrouwen en is de gemiddelde leeftijd iets toegenomen. De belangrijkste verandering in de samenstelling van de groep kandidaten is echter het verschil in opleidingsniveau: Wib-kandidaten nieuwe stijl zijn hoger opgeleid dan Wib-kandidaten oude stijl.

In dit hoofdstuk hebben we antwoord trachten te geven op de vraag of de veranderingen die per 1 april 2011 in het examen buitenland zijn doorgevoerd invloed hebben gehad op het al dan niet met goed gevolg afleggen van het examen. We hebben dit gedaan door, rekening houdend met de veranderde samenstelling, te kijken naar de verschillen tussen twee cohorten examen-kandidaten wat betreft de waarschijnlijkheid om voor het gehele examen te slagen, de waarschijnlijkheid om te slagen voor de toets gesproken Nederlands, en de waarschijnlijkheid om het examen te moeten herkansen.

Uit deze drie analyses kwam een eenduidig beeld naar voren. Kandidaten die het examen afleggen in de nieuwe stijl, slagen – ondanks het hogere opleidingsniveau van dit cohort – minder vaak voor de toets gesproken Nederlands en voor het examen als geheel. Ook hebben zij meer

herkansingen nodig. Op grond van deze bevindingen kan worden geconcludeerd dat de verhoging van het taalniveau van het examen effect heeft gehad op de resultaten.

Uit gesprekken met inburgeraars (en dus geslaagde Wib-kandidaten) werd de indruk verkregen dat zij zich, over het geheel gezien, serieus op het examen hadden voorbereid. Zij hadden (al dan niet met hulp van de partner) veel tijd besteed aan oefenen, en de meesten hebben Nederlandse les genomen, hetgeen, naast de kosten van het examen, een extra financiële investering betekent. Ook kwam uit de gesprekken naar voren dat enige opleiding in het land van herkomst waarschijnlijk een noodzakelijke voorwaarde is om voor het examen te slagen.

3 TAALNIVEAU EN INBURGERINGSPRESTATIES IN NEDERLAND

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal of de veranderingen in het basis-examen inburgering in het buitenland ook zichtbaar worden in de prestaties van Wib-kandidaten op de intake-toets na aankomst in Nederland en tijdens inburgering in Nederland. Ten eerste wordt het taalniveau op de intake-toets na aankomst in Nederland vergeleken tussen kandidaten die voor 1 april 2011 het examen buitenland hebben afgelegd (kandidaten oude stijl) en kandidaten die het examen na 1 april 2011 hebben afgelegd (kandidaten nieuwe stijl). Ten tweede wordt een vergelijking gemaakt van de inburgeringsprestaties van Wib-kandidaten na aankomst in Nederland. Voor de vergelijkbaarheid tussen de kandidaten oude stijl en nieuwe stijl wordt onderzocht of mensen binnen maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen hebben behaald. In dit hoofdstuk presenteren we zowel resultaten uit de bestandsanalyse als informatie uit gesprekken met inburgeraars en professionals.

3.2 Taalbeheersing na aankomst in Nederland

Inburgeringsplichtige migranten die in Nederland aankomen, moeten zich binnen vijf dagen laten inschrijven in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Vervolgens worden zij door de gemeente opgeroepen voor een gesprek. Tot en met eind 2012 was het zo dat, wanneer een migrant inburgeringsplichtig was, de gemeente hem of haar een inburgeringstraject aan kon bieden. Sinds 1 januari 2013 is dit niet meer het geval en zijn migranten zelf verantwoordelijk voor het regelen en financieren van hun inburgering. Asielgerechtigden krijgen in sommige gevallen nog wel een inburgeringstraject aangeboden.

De handhaving van migranten die voor 1 januari 2013 naar ons land zijn gekomen, is nog in handen van de gemeenten. De handhaving van migranten die daarna zijn gekomen, is in handen van DUO. Gemeenten houden zich, als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen, op dit moment alleen nog bezig met de inburgering (inclusief handhaving) van inburgeringsplichtige nieuwkomers van voor 1 januari 2013 en met de inburgering van asielgerechtigden (dit laatste kan per gemeente verschillen).

Om te bepalen welk inburgeringstraject het meest geschikt is voor een migrant (alfabetisering, inburgeringscursus of NT2 staatsexamen) wordt vaak gebruik gemaakt van intake-toetsen. Met deze toetsen wordt het taalbeheersingsniveau bepaald op vier gebieden: lezen, luisteren, spreken en schrijven. In eerder

onderzoek van Regioplan uit 2009 naar de taalbeheersing van Wib-inburgeraars¹, bleek dat de Wib-kandidaten het iets beter deden dan pre-Wibbers (mensen die net voor de introductie van de Wib naar Nederland waren gekomen) op de vaardigheden luisteren, lezen en schrijven. Voor de vaardigheid spreken werden geen verschillen gevonden tussen beide groepen. In dit onderzoek werd eveneens gevonden dat Wib-kandidaten iets hoger waren opgeleid dan pre-Wibbers, wat het beter ontwikkelde taalniveau onder deze groep zou kunnen verklaren.

3.3 Effecten van het veranderde examen op de taalbeheersing

In deze paragraaf wordt het taalniveau na aankomst in Nederland vergeleken voor twee (reeds uit hoofdstuk 2 bekende) cohorten: Wib-kandidaten oude stijl (voor 1 april 2011 het examen buitenland afgelegd) en Wib-kandidaten nieuwe stijl (na 1 april 2011 examen in het buitenland afgelegd). De analyses zijn uitgevoerd op basis van gegevens over het taalniveau bij intake van Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl in zeven Nederlandse gemeenten. De gegevens over het taalniveau van in totaal 486 Wib-kandidaten zijn gekoppeld aan het IEBS (Inburgeringsexamen Biometrie Systeem) waarin gegevens over de Wib zijn opgenomen. De prestaties van de Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl zijn met elkaar vergeleken op het gebied van lezen, luisteren, spreken en schrijven (zie bijlage 2 voor een uitgebreide toelichting op de onderzoeksopzet en analyse).

3.3.1 Taalniveau bij intake

De achtergrondkenmerken en de resultaten op de intake-toetsen van Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl zijn in tabel 3.1 en 3.2 op een rij gezet. De totale groep kandidaten nieuwe stijl is in vergelijking met de groep kandidaten oude stijl relatief klein. Dat komt waarschijnlijk doordat gemeenten, vooruitlopend op of in de aanloop naar de wijzigingen in de Win (Wet inburgering nieuwkomers) per 1 januari 2013, al eerder zijn begonnen met selectiever aanbieden van inburgeringstrajecten. Inburgeraars die niet meer tot de doelgroep voor een inburgeringstraject behoorden, zijn door de gemeenten opgeroepen om ze te informeren over hun inburgeringsplicht. Bij deze mensen is echter geen intake gedaan, aangezien er door de gemeente toch geen traject zou worden aangeboden.

¹ Brink, M., van Gent, M., Klaver, J., & Odé, A. (2009). *De Wet Inburgering Buitenland. Een onderzoek naar de werking, de eerste resultaten en de eerste effecten*. Amsterdam: Regioplan.

Tabel 3.1 Achtergrondkenmerken kandidaten oude stijl en nieuwe stijl

Kenmerk		Kandidaten oude stijl (aug 2009 – feb 2011)		Kandidaten nieuwe stijl (juni 2011 – dec 2012)	
		Aantal	%	Aantal	%
Geslacht	Man	106	25	20	32
	Vrouw	317	75	42	68
Opleiding	Laag	108	26	10	16
	Medium/hoog	315	74	53	84
Leeftijd	t/m 25 jaar	114	27	20	32
	26-35 jaar	214	51	29	46
	36-45 jaar	73	17	11	17
	46-55 jaar	19	4	3	5
	56 jaar en ouder	3	1	0	0
<i>Totaal</i>		<i>423</i>	<i>100</i>	<i>63</i>	<i>100</i>

Zoals we ook in hoofdstuk 2 hebben gezien, verschillen de kandidaten nieuwe stijl en oude stijl van elkaar in geslacht en opleidingsniveau (zie tabel 3.1). De kandidaten nieuwe stijl die een intake-toets in Nederland hebben afgelegd, zijn relatief vaker man en hoger opgeleid dan de kandidaten oude stijl.

Het niveau op de intake-toets kan variëren van 1 (taalniveau lager dan A1-min) tot 5 (taalniveau B1). Tabel 3.2 laat zien dat de kandidaten nieuwe stijl gemiddeld een (significant) beter resultaat hebben op de verschillende onderdelen van de intake-toets dan de kandidaten oude stijl.

Tabel 3.2 Gemiddeld resultaat intake-toets kandidaten oude stijl en nieuwe stijl*

Intake-toets	Kandidaten oude stijl (n = 413)	Kandidaten nieuwe stijl (n = 63)
Luisteren	1,94	2,33
Schrijven	1,87	2,30
Lezen	1,94	2,40
Spreken	1,89	2,40

* Niveaus intake-toets: 1 = lager dan A1-min, 2 = A1min, 3 = A1, 4 = A2, 5 = B1.

In de interviews met taaldocenten hebben wij met hen ook gesproken over de verschillen tussen Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl, zowel wat betreft achtergrondkenmerken als wat betreft taalniveau. Hieruit kwam naar voren dat de taaldocenten het opleidingsniveau van hun cursisten in de afgelopen jaren hebben zien toenemen. Ook hebben zij de indruk dat de leerbaarheid is toegenomen en dat het startniveau waarmee cursisten binnenkomen hoger is geworden (zie box 1).

Box 1 Veranderingen in achtergrondkenmerken en taalniveau van inburgeringskandidaten in Nederland

Volgens de docenten zijn inburgeraars die het Wib-examen hebben afgelegd over het algemeen hoger opgeleid dan enkele jaren geleden. Iedereen heeft wel enige opleiding gehad en er zitten ook meer hoogopgeleide cursisten tussen. Analfabetisme komt bijna niet meer voor. Een van de docenten merkte op dat degenen die een partner uit het buitenland halen (bijvoorbeeld de tweede en derde generatie Turken en Marokkanen) zelf ook steeds hoger opgeleid zijn. Zij halen bij voorkeur een partner die minstens zo hoog is opgeleid als zij zelf.

In het algemeen gesproken lijkt ook de leerbaarheid van de cursisten toegenomen te zijn. Dat lijkt misschien vanzelfsprekend omdat een hoger opleidingsniveau in het algemeen ook meer studievaardigheden betekent. Aan de andere kant wordt door de docenten benadrukt dat het taalniveau en de leerbaarheid iets van 'de persoon' is en dat ook motivatie waarmee iemand naar Nederland komt heel erg belangrijk is voor een geslaagde inburgering. "De mensen die het meest leerbaar zijn, zijn de mensen die hier echt een bestaan op willen bouwen." Een van de docenten merkte op: "Je ziet dat als de partners in Nederland heel erg betrokken zijn en de cursisten in het buitenland naar een taalschool zijn gegaan om zich voor te bereiden op het Wib-examen, zij in Nederland de stof sneller oppikken. Deze migranten komen hier goed voorbereid heen en vinden sneller hun weg in de Nederlandse maatschappij."

De docenten zijn tot slot ook van mening dat het startniveau waar cursisten mee binnenkomen de afgelopen jaren is gestegen. "Ze zijn aanspreekbaar, weliswaar met handen en voeten, maar je komt wel ergens met ze." Ze weten al meer over het land en de gebruiken, en hebben een beter taalniveau.

3.3.2 Taalniveau bij intake gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken

De Wib-kandidaten nieuwe stijl hebben gemiddeld een hoger taalniveau op de intake-toets dan de kandidaten oude stijl. Deze verschillen zouden ontstaan kunnen zijn doordat de kandidaten oude stijl en nieuwe stijl van elkaar verschillen in achtergrondkenmerken. Om uit te kunnen sluiten dat verschillen in taalniveau veroorzaakt worden door de verschillende samenstelling van de groepen, voeren we meervoudige lineaire regressieanalyses uit. In deze analyses nemen we naast de veranderingen in het examen buitenland op 1 april 2011 ook de kenmerken leeftijd, geslacht en opleidingsniveau mee. De tabellen 3.3 tot 3.6 geven de resultaten van de regressieanalyses weer. Een toelichting op de analyse wordt in box 2 gegeven.

Box 2 Toelichting lineaire regressieanalyse

In tegenstelling tot logistische regressiemodellen (zie voor een toelichting hierop box 3 in hoofdstuk 2 van dit rapport), worden lineaire regressiemodellen getoetst als er sprake is van een lineaire uitkomstvariabele, zoals het taalniveau op de intake-toets (dat kan variëren van 1 t/m 5). Aan de regressieanalyse worden een of meerdere (mogelijke) voorspellers voor de uitkomst toegevoegd. De significantie van de bijdrage van de voorspellers wordt getoetst met de t-toets.

De schatting van het effect van de voorspeller 'type examen' (B) laat zien of mensen die het examen nieuwe stijl hebben gedaan een significant hogere (of lagere) score op de intake-toets hebben dan mensen die het examen in de oude stijl hebben gedaan. De gestandaardiseerde schatting van het effect (β) maakt het vervolgens mogelijk om het effect van het Wib-examen nieuwe stijl en oude stijl te vergelijken met dat van de andere toegevoegde kenmerken. De schatting B is namelijk afhankelijk van de meeteenheid van de kenmerken die aan het model zijn toegevoegd. De 'model fit' (F-toets) geeft weer of het model waaraan de voorspellers zijn toegevoegd beter past dan het model zonder de voorspellers. Als de model fit significant is, past het model met de voorspellers beter. De R^2 geeft tot slot aan hoeveel van de totale variantie (spreiding) in de gemiddelde score op de intake-toets verklaard kan worden door de voorspellers die aan het model zijn toegevoegd.

Tabel 3.3 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan het gemiddelde intakeresultaat voor het onderdeel Luisteren

Kenmerk	B (effect)	t-toets	β (gestandaardiseerd effect)
Type examen (nieuwe stijl)	0,38	2,61**	0,12
Geslacht (man)	-0,14	-1,29	-0,06
Leeftijd (< 35 jaar)	0,10	0,87	0,04
Opleidingsniveau (midden/hog)	0,25	2,20**	0,10
Constante	1,34	6,47	

Model fit $F(4) = 3,63$, $p < .001$. R^2 (verklaarde variantie) = 2 procent.

** $p < .01$.

Tabel 3.4 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan het gemiddelde intakeresultaat voor het onderdeel Schrijven

Kenmerk	B (effect)	t-toets	β (gestandaardiseerd effect)
Type examen (nieuwe stijl)	0,42	2,99**	0,13
Geslacht (man)	-0,23	-2,11*	-0,10
Leeftijd (< 35 jaar)	0,16	1,46	0,07
Opleidingsniveau (midden/hog)	0,37	3,34**	0,15
Constante	1,11	5,57	

Model fit $F(4) = 6,48$, $p < .001$. R^2 (verklaarde variantie) = 5 procent.

** $p < .01$, * $p < .05$.

Tabel 3.5 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan het gemiddelde intakeresultaat voor het onderdeel Lezen

Kenmerk	B (effect)	t-toets	β (gestandaardiseerd effect)
Type examen (nieuwe stijl)	0,43	2,89**	0,13
Geslacht (man)	-0,20	-1,79	-0,08
Leeftijd (< 35 jaar)	0,16	1,32	0,06
Opleidingsniveau (midden/hog)	0,46	3,90**	0,17
Constante	1,10	5,15	

Model fit $F(4) = 7,41$, $p < .001$. R^2 (verklaarde variantie) = 5 procent.

** $p < .01$, * $p < .05$.

Tabel 3.6 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan het gemiddelde intakeresultaat voor het onderdeel Spreken

Kenmerk	B (effect)	t-toets	β (gestandaardiseerd effect)
Type examen (nieuwe stijl)	0,50	3,66**	0,17
Geslacht (man)	-0,16	-1,53	-0,07
Leeftijd (< 35 jaar)	-0,02	-0,19	-0,01
Opleidingsniveau (midden/hoog)	0,18	1,68	0,08
Constante	1,31	6,65	

Model fit $F(4) = 4,76$, $p < .001$. R^2 (verklaarde variantie) = 3 procent.

** $p < .01$.

De Wib-kandidaten die na de veranderingen in het examen buitenland op 1 april 2011 examen hebben gedaan, hebben gemiddeld een 0,4 tot 0,5 punt hogere score op de verschillende onderdelen van de intaketoets dan mensen die het examen in de oude stijl hebben gedaan (zie tabel 3.3 tot 3.6). Dit resultaat is significant en geldt voor alle onderdelen: luisteren, schrijven, lezen en spreken. Het hogere gemiddelde taalniveau in Nederland voor de Wib-kandidaten nieuwe stijl ten opzichte van de kandidaten oude stijl (in tabel 3.2) blijft overeind als we ook rekening houden met de verschillende samenstelling van de groep kandidaten oude stijl en nieuwe stijl.

Naast de bijdrage van de veranderingen in het Wib-examen, hebben ook mensen met een gemiddeld tot hoog opleidingsniveau een significant beter resultaat voor de onderdelen luisteren, schrijven en lezen. Alleen voor spreken maakt het opleidingsniveau van de kandidaten niet uit. Slechts een klein deel van de totale variantie (spreiding) in de scores op de intaketoetsen kan verklaard worden door de kenmerken die aan de modellen zijn toegevoegd. Dit varieert van 2 procent voor luisteren tot 5 procent voor lezen.

Box 3 Taalniveau in Nederland van hoog- en laagopgeleide kandidaten

In de analyses naar verschillen in taalniveau van Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl die we in het bovenstaande hebben gepresenteerd, is gecorrigeerd voor verschillen tussen de groepen in opleidingsniveau. Het is echter ook interessant om te bekijken of de veranderingen in het Wib-examen een andere bijdrage hebben voor kandidaten met een laag opleidingsniveau dan voor kandidaten met een midden tot hoog opleidingsniveau.

We hebben de regressieanalyses beschreven in tabel 3.3 tot en met 3.6 (verschillen in de scores op de intaketoets luisteren, schrijven, lezen en spreken) dan ook apart getoetst voor mensen met een laag opleidingsniveau en voor mensen met een hoog opleidingsniveau. Uit deze analyses kwamen geen verschillen tussen beide groepen naar voren: de scores op de intaketoets zijn voor zowel hoogopgeleide als laagopgeleide Wib-kandidaten hoger voor mensen die examen in de nieuwe stijl hebben gedaan dan voor mensen die dit in de oude stijl hebben gedaan.

3.4 Inburgeringsprestaties na aankomst in Nederland

In deze paragraaf worden de inburgeringsprestaties na aankomst in Nederland vergeleken voor de Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl. De volgende drie inburgeringsprestaties worden onderzocht:

- het behalen van het inburgeringsdiploma binnen een periode van maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen;
- het behalen van het NT2 staatsexamen binnen een periode van maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen;
- de gemiddelde duur tot het behalen van het inburgeringsdiploma of het NT2 staatsexamen.

We begrenzen de maximale duur tot inburgering in de analyses op twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen. Voor de Wib-kandidaten oude stijl houdt dit in dat we onderzoeken of ze in de periode augustus 2009 tot en met februari 2012 het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen hebben behaald. Voor de Wib-kandidaten nieuwe stijl onderzoeken we de mate van inburgering in Nederland in de periode juni 2011 tot en met december 2013. We begrenzen deze periode op maximaal tweeënhalve jaar omdat Wib-kandidaten oude stijl eerder naar Nederland zijn gekomen en, als gevolg daarvan, langer de tijd hebben gehad om in te burgeren. De vergelijking tussen de kandidaten oude en nieuwe stijl zou daarom niet 'eerlijk' verlopen als er geen begrenzing zou worden gesteld aan de maximale inburgeringsduur. De resultaten over het al dan niet behalen van het inburgeringsdiploma in Nederland gaan daarom alleen op voor een selectie van inburgeraars die binnen een relatief korte periode na aankomst in Nederland starten met inburgeren en tevens niet al te lang over het inburgeringstraject hebben gedaan. Dit is dus niet de totale populatie van Wib-kandidaten.

De analyses zijn uitgevoerd door de gegevens over inburgering in Nederland uit het Informatiesysteem Inburgering (ISI) te koppelen aan het IEBS (zie ook bijlage 2). Er waren ISI-gegevens beschikbaar voor in totaal 10.990 personen uit het IEBS (7308 kandidaten oude stijl en 3682 kandidaten nieuwe stijl).

3.4.1 Inburgeringsprestaties in Nederland

De achtergrondkenmerken en de inburgeringsprestaties van de Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl zijn in tabel 3.7 tot en met 3.9 op een rij gezet.

Tabel 3.7 laat zien dat de kandidaten oude stijl en nieuwe stijl voor wie de inburgeringsprestaties onderzocht zijn (de zogenoemd 'snelle inburgeraars'), vooral van elkaar verschillen wat betreft opleidingsniveau. De kandidaten nieuwe stijl zijn relatief vaker hoogopgeleid dan de kandidaten oude stijl.

Tabel 3.7 Achtergrondkenmerken kandidaten oude stijl en nieuwe stijl

Kenmerk		Kandidaten oude stijl (aug 2009 – feb 2011)		Kandidaten nieuwe stijl (juni 2011 – dec 2011)	
		Aantal	%	Aantal	%
Geslacht	Man	2113	29	1005	27
	Vrouw	5195	71	2677	73
Opleiding	Laag	2050	28	700	19
	Medium/hoog	5258	72	2982	81
Leeftijd	t/m 25 jaar	2233	31	971	27
	26-35 jaar	3479	48	1822	49
	36-45 jaar	1269	17	675	18
	46-55 jaar	282	4	183	5
	56 jaar en ouder	45	1	31	1
Totaal		7308	100	3682	100

Tabel 3.8 geeft weer welk percentage van de Wib-kandidaten binnen maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen heeft behaald. In deze tabel is te zien dat Wib-kandidaten nieuwe stijl die binnen een relatief korte periode na aankomst in Nederland zijn ingeburgerd, gemiddeld vaker het inburgeringsdiploma hebben behaald dan kandidaten oude stijl. Van de kandidaten nieuwe stijl geldt dit voor negen procent van de kandidaten en voor de kandidaten oude stijl voor acht procent. Ongeveer een even groot aandeel van de kandidaten oude stijl en nieuwe stijl heeft (binnen maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen) het NT2 staatsexamen behaald; ruim twee procent.

Tabel 3.8 Inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen binnen 2,5 jaar behaald

Inburgeringsprestatie		Kandidaten oude stijl		Kandidaten nieuwe stijl	
		Aantal	%	Aantal	%
Inburgeringsdiploma behaald	Wel	588	8,0	336	9,1
	(Nog) niet	6720	92,0	3346	90,9
NT2 staatsexamen behaald	Wel	174	2,4	100	2,7
	(Nog) niet	7134	97,6	3582	97,3

Tabel 3.9 geeft het gemiddeld aantal dagen weer tot inburgering voor deze groep 'snelle inburgeraars'. De Wib-kandidaten nieuwe stijl die het inburgeringsexamen of NT2 staatsexamen hebben behaald, doen hier gemiddeld minder lang over (417 dagen) dan de kandidaten oude stijl (638 dagen). Opnieuw geldt echter dat, om redenen van een eerlijke vergelijking, hierin niet de totale inburgeringspopulatie is verdisconteerd.

Tabel 3.9 Gemiddeld aantal dagen tot inburgeringsdiploma of NT2 staats-examen behaald (maximale duur 2,5 jaar)

	Kandidaten oude stijl	Kandidaten nieuwe stijl
Gemiddeld aantal dagen	638	417

Het examen buitenland als basis voor (verder) inburgeren in Nederland

Het Wib-examen is bedoeld om potentiële migranten beter voor te bereiden op een succesvol bestaan in de Nederlandse samenleving. Vanuit dit oogpunt hebben wij zowel taaldocenten als inburgeraars gevraagd naar hun mening over het Wib-examen als basis voor de inburgeringscursus die ze nu volgen en als basis voor het dagelijks leven in Nederland. De belangrijkste conclusie hieruit was dat het Wib-examen cursisten wel een eerste basis biedt voor het succesvol deelnemen aan de inburgeringscursus in Nederland, maar hen daarmee niet automatisch ook voorbereidt op het dagelijks leven in dit land (zie box 4).

Box 4 Het examen buitenland als basis voor verder inburgeren

Docenten

De docenten zijn het erover eens dat het Wib-examen cursisten een bodem biedt voor de cursus in Nederland. Enkele van hen merkten op dat de herkomstcultuur daarbij ook meespeelt. Hoe dichter deze tegen de westerse cultuur aanligt, hoe beter men is voorbereid op leren van de taal.

Het Wib-examen bereidt de kandidaten volgens de docenten minder goed voor op het dagelijks leven in Nederland, omdat het examen niet gericht is op de praktijk. Mensen die het Wib-examen hebben gedaan, kunnen zich nog niet goed verstaanbaar maken in het Nederlands en kunnen dus nog maar in beperkte mate contact maken met de Nederlandse samenleving. Het Wib-examen zorgt voor de docenten overigens wel voor een betere voorbereiding op de komst naar Nederland. En mensen weten door de Wib ook beter wat er van hen wordt verwacht.

Inburgeraars

Een ruime meerderheid van de respondenten geeft aan dat voor hen de cursus hier makkelijker is doordat ze al dingen moesten leren in het buitenland. Wel merken ze op dat de cursus hier veel meer omvat dan wat ze voor het Wib-examen moesten leren. Ze beschouwen wat ze hebben geleerd voor de Wib echter zeker als een basis. Een respondent vulde daarop aan: "Verder moet je wel kennismaken met Nederland. Je moet normale dingen doen, zoals naar de bank gaan of naar de dokter. Als je elke dag thuis zit, heb je niets aan de cursus en is de taal moeilijk te leren." In het algemeen vindt men het goed dat het niveau van de cursus in Nederland hoger is, en dat er bijna alleen maar Nederlands wordt gesproken.

Uit de gesprekken kwam verder naar voren dat het Wib-examen ook, zij het in zeer bescheiden mate, een basis levert voor het dagelijks leven in Nederland. Hoewel er wel sprake was van enige variatie, konden de meeste respondenten een klein beetje Nederlands begrijpen toen ze hier aankwamen. Praten was moeilijker. Sommigen konden dit oplossen door terug te grijpen op het Engels. Respondenten gaven aan dat het echte spreken en begrijpen pas in Nederland komt. "Als je veel spreekt, gaat dat steeds meer automatisch." In het algemeen vonden respondenten het leerzaam om voor hun komst al dingen te weten over Nederland en de cultuur alvast een beetje te kennen, "zodat je weet naar wat voor soort land je gaat".

3.4.2 Inburgeringsprestaties in Nederland gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken

Om te onderzoeken of de verschillen in de inburgeringsprestaties van Wib-kandidaten oude stijl en nieuwe stijl mogelijk verklaard kunnen worden door verschillen in achtergrondkenmerken van deze groepen, hebben we opnieuw meervoudige regressieanalyses uitgevoerd. De resultaten hiervan worden weergegeven in tabel 3.10 tot en met 3.12.²

Uit tabel 3.10 valt af te lezen dat mensen die het examen buitenland in de nieuwe stijl hebben behaald, een iets grotere waarschijnlijkheid hebben om snel na de komst in Nederland (binnen maximaal tweeënhalf jaar na het behalen van het Wib-examen) het inburgeringsdiploma in Nederland te behalen dan mensen die het examen in de oude stijl hebben gedaan. Het binnen een korte periode behalen van het inburgeringsdiploma is ook waarschijnlijker voor mensen met een hoog opleidingsniveau dan voor mensen met een laag opleidingsniveau. Leeftijd en geslacht zijn niet relevant voor het al dan niet binnen een korte periode behalen van het inburgeringsdiploma in Nederland.

Tabel 3.10 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan het behalen van het inburgeringsdiploma (binnen 2,5 jaar)

Kenmerk	B (effect)	Wald	ExpB (Oddsratio)
Type examen (nieuwe stijl)	0,14	3,69*	1,20
Geslacht (man)	-0,04	0,31	0,96
Leeftijd (< 35 jaar)	0,06	0,46	1,06
Opleidingsniveau (midden/hoog)	0,40	20,02**	1,50
Constante	-2,90	423,05**	0,06

Model chi kwadraat(4)= 28,73, $p < .001$.

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Tabel 3.11 laat zien dat mensen met een middelhoog of hoog opleidingsniveau een veel grotere waarschijnlijkheid hebben om snel na aankomst in Nederland het NT2 staatsexamen te behalen dan mensen met een laag opleidingsniveau. Ook voor vrouwen en jonge mensen is dit iets waarschijnlijker. Het maakt voor de waarschijnlijkheid van het behalen van het NT2 staatsexamen binnen tweeënhalf jaar na het behalen van het Wib-examen niet uit of men het Wib-examen in de oude stijl of in de nieuwe stijl heeft gedaan.

² Er zijn twee logistische regressieanalyses uitgevoerd (voor het analyseren van de kans op het behalen van het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen binnen twee jaar) en één lineaire regressieanalyse (voor het analyseren van de gemiddelde duur totdat het inburgeringsdiploma/NT2 staatsexamen is behaald). Zie voor een toelichting op de logistische regressie box 3 in hoofdstuk 2 van dit rapport en voor een toelichting op de lineaire regressie box 3 van dit hoofdstuk.

Tabel 3.11 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan het behalen van het NT2 staatsexamen (binnen 2,5 jaar)

Kenmerk	B (effect)	Wald	ExpB (Oddsratio)
Type examen (nieuwe stijl)	0,05	0,13	1,05
Geslacht (man)	-0,49	9,99**	0,61
Leeftijd (< 35 jaar)	0,57	10,47**	1,77
Opleidingsniveau (midden/hoog)	2,24	43,17**	9,35
Constante	-6,03	226,04**	0,005

Model chi kwadraat(4)= 118,85, $p < .001$.

** $p < .01$.

Tabel 3.12 laat de bijdrage van de veranderingen in het Wib-examen zien voor kandidaten die binnen maximaal tweeënhalf jaar na het behalen van het Wib-examen succesvol zijn ingeburgerd (door het behalen van het inburgeringsdiploma of het NT2 staatsexamen). Voor deze groep geldt dat mensen die het Wib-examen in de nieuwe stijl hebben gedaan gemiddeld 34 dagen korter over de inburgering doen dan mensen die het Wib-examen in de oude stijl hebben gedaan. Verder is te zien dat mensen met een hoog opleidingsniveau gemiddeld 32 dagen korter over de inburgering doen, en mannen gemiddeld 34 dagen korter. De leeftijd van de inburgeraars heeft geen significante invloed op de duur tot het behalen van het inburgeringsexamen of het NT2 staatsexamen.

Tabel 3.12 De bijdrage van de veranderingen in het examen buitenland aan de duur tot inburgering voor kandidaten die binnen maximaal 2,5 jaar succesvol zijn ingeburgerd

Kenmerk	B (effect)	t-toets	β (gestandaardiseerd effect)
Type examen (nieuwe stijl)	-33,64	-3,38**	-0,10
Geslacht (man)	-33,76	-3,06**	-0,09
Leeftijd (< 35 jaar)	-11,18	-0,93	-0,03
Opleidingsniveau (midden/hoog)	-32,42	-2,39*	-0,07
Constante	531,29	25,60**	

Model fit $F(4) = 6,89$, $p < .001$. R^2 (verklaarde variantie) = 2 procent.

* $p < .05$, ** $p < .01$.

3.5 Samenvatting

De resultaten gepresenteerd in dit hoofdstuk geven aan dat Wib-kandidaten nieuwe stijl na de aankomst in Nederland gemiddeld een hoger taalniveau hebben dan de Wib-kandidaten oude stijl. Dit verschil blijft overeind als ook wordt gekeken naar de verschillen in achtergrondkenmerken tussen kandidaten oude stijl en nieuwe stijl en gaat op voor alle onderdelen (luisteren, schrijven, lezen en spreken).

Niettemin past de conclusie dat de verbeterde startpositie van inburgeraars in Nederland is toe te schrijven aan zowel de veranderde (lees: verhoogde)

exameneisen voor inburgering in het buitenland als aan het gunstiger profiel van de kandidaten.

Het hogere taalniveau na aankomst in Nederland voor de kandidaten nieuwe stijl lijkt in eerste instantie door te werken in een iets grotere waarschijnlijkheid om binnen een korte periode na de aankomst in Nederland (maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen) het inburgeringsdiploma of NT2 staatsexamen te behalen. Tevens ronden de kandidaten nieuwe stijl de inburgering in Nederland gemiddeld in minder dagen af dan de kandidaten oude stijl. Voor het behalen van het NT2 staatsexamen lijken de veranderingen in het Wib-examen minder relevant. De kandidaten nieuwe stijl behalen ongeveer even vaak als de kandidaten oude stijl snel na de komst in Nederland het NT2 staatsexamen. Voor dit examen lijkt het opleidingsniveau relatief belangrijker te zijn; mensen met een hoog opleidingsniveau behalen vaker (binnen maximaal twee en een half jaar na het behalen van het Wib-examen) het NT2 staatsexamen.

De kwalitatieve analyses bevestigen de resultaten van de kwantitatieve analyses. Uit de interviews met taaldocenten kwam het beeld naar voren dat het startniveau van inburgeraars de afgelopen jaren hoger is geworden. Daarnaast gaven docenten aan dat het opleidingsniveau van inburgeraars die het Wib-examen hebben afgelegd de laatste jaren is toegenomen.

Zowel docenten als inburgeraars gaven in de interviews en groepsgesprekken aan het examen buitenland als een goede basis te beschouwen voor de inburgeringscursus in Nederland.

4 ONDERZOEK NAAR DE AFHAKERS

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat er bekend is over de groep examen-kandidaten die afziet van het herkansen van het inburgeringsexamen. Deze afhakers zijn gedefinieerd als personen die het basisexamen inburgering in het buitenland niet hebben behaald en vervolgens gedurende minimaal een jaar geen nieuwe poging hebben ondernomen om alsnog te slagen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen afhakers die de laatste examenpoging in de oude stijl hebben gedaan (voor april 2011) en afhakers die de laatste poging in de nieuwe stijl hebben gedaan (vanaf april 2011).

Allereerst worden de achtergrondkenmerken van de groep afhakers beschreven en wordt er een vergelijking gemaakt tussen afhakers oude en nieuwe stijl, evenals tussen afhakers nieuwe stijl en geslaagden nieuwe stijl. Vervolgens wordt beschreven wat de strategieën en motieven van de groep afhakers zijn geweest. De centrale vraag daarbij is of deze groep ook zonder het behalen van het basisexamen inburgering in het buitenland naar Nederland migreert. In dit hoofdstuk kijken we hierbij vooral naar een aantal wettelijke mogelijkheden om dit te realiseren.

4.2 Achtergrondkenmerken afhakers

In deze paragraaf worden, aan de hand van twee analyses, de kenmerken van de afhakers op het basisexamen inburgering in het buitenland beschreven. Ten eerste hebben we, op basis van het IEBS, onderzocht hoe de groep afhakers eruit ziet in termen van leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en aantal examenpogingen. Daarbij is een vergelijking gemaakt tussen de afhakers oude stijl en nieuwe stijl. Ten tweede is onderzocht of de groep geslaagde kandidaten nieuwe stijl verschilt van de groep afhakers nieuwe stijl (ook hier weer in termen van leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en examenpogingen).

Vergelijking afhakers oude stijl en nieuwe stijl

Op basis van het IEBS komen we tot 471 afhakers van het basisexamen inburgering in het buitenland oude stijl en 319 afhakers van het examen nieuwe stijl. Bezien ten opzichte van de aantallen examenkandidaten in beide cohorten (zie tabel 2.2) vormen de afhakers dus een kleine groep.

Het blijkt dat de afhakers die hun laatste examenpoging hebben gedaan in de oude stijl gemiddeld even oud zijn, even vaak man zijn en een vergelijkbaar opleidingsniveau hebben als de afhakers nieuwe stijl (zie tabellen B3.2 tot en met B3.4 in bijlage 3). Qua achtergrondkenmerken wijken beide groepen dus niet wezenlijk van elkaar af. Wat betreft het aantal examenpogingen is er wel

een verschil. Afhakers nieuwe stijl hebben gemiddeld meer examenpogingen ondernomen dan afhakers oude stijl (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Aantal examenpogingen*

Aantal examenpogingen	Afhakers oude stijl		Afhakers nieuwe stijl	
	Aantal	%	Aantal	%
1	400	84,9	228	71,5
2	58	12,3	58	18,2
3	11	2,3	21	6,6
4 of meer	2	0,4	12	3,7

* De verschillen in het aantal examenpogingen tussen de typen afhakers zijn significant $F(1) = 30,83$, $p = ,00$. Afhakers nieuwe stijl hebben gemiddeld meer examenpogingen ondernomen dan de afhakers oude stijl.

Vergelijking afhakers en geslaagden (nieuwe stijl)

Voor de afhakers nieuwe stijl is bekeken of zij qua achtergrondkenmerken en het aantal examenpogingen afwijken van de migranten die in dezelfde periode het examen hebben behaald. Afhakers op het examen nieuwe stijl bleken niet te verschillen van de geslaagden wat betreft geslacht (zie tabel B3.5). Wat betreft de andere kenmerken bleken beide groepen wel te verschillen (zie tabel 4.2). De groep afhakers is gemiddeld ouder en vaker laag opgeleid. Zeker wat betreft het gemiddelde opleidingsniveau zijn de verschillen noemenswaardig. Ook hebben de afhakers meer examenpogingen ondernomen dan de groep die uiteindelijk geslaagd is.

Tabel 4.2 Achtergrondkenmerken afhakers en geslaagden (nieuwe stijl)

Achtergrondkenmerk	Afhakers		Geslaagden	
	Aantal	%	Aantal	%
<i>Leeftijd*</i>				
t/m 25 jaar	57	24,7	1439	26,0
26 t/m 35 jaar	98	42,4	2748	49,7
36 t/m 45 jaar	55	23,8	1029	18,6
46 t/m 55 jaar	17	7,4	266	4,8
56 jaar en ouder	4	1,7	47	0,9
<i>Opleidingsniveau**</i>				
Laag	115	36,0	1287	17,7
Midden	146	45,8	3251	44,6
Hoog	51	16,0	2717	37,3
Onbekend	7	2,2	33	0,5

Vervolg tabel 4.2*

Achtergrondkenmerk	Afhakers		Geslaagden	
	Aantal	%	Aantal	%
<i>Aantal examenpogingen***</i>				
1	228	71,5	6.052	83,0
2	58	18,2	966	13,3
3	21	6,6	206	2,8
4 of meer	12	3,7	63	0,9

* De verschillen in leeftijd tussen afhakers en geslaagden nieuwe stijl zijn significant: $F(1) = 6,28$, $p = ,012$. Afhakers zijn gemiddeld wat ouder dan geslaagden.

** De verschillen tussen afhakers en geslaagden in opleidingsniveau zijn significant: Chi kwadraat (1) = 68,76. Afhakers zijn vaker laagopgeleid dan geslaagden.

*** De verschillen in het aantal examenpogingen tussen de afhakers en geslaagden zijn significant: $F(1) = 47,34$, $p = ,00$. Afhakers hebben gemiddeld meer examenpogingen ondernomen dan geslaagden.

4.3 Handelingsstrategieën en motieven van afhakers

In deze paragraaf wordt beschreven wat er bekend is over de eventuele strategieën die afhakers kiezen op het moment dat ze het examen niet behalen. Het kan zijn dat de relatie met de Nederlandse partner verbroken wordt of dat de Nederlandse partner ervoor kiest om naar het buitenland te verhuizen. Ook is het mogelijk om op een toeristenvisum naar Nederland te komen en op die manier de relatie in stand te houden. Verder kan men proberen om het Wib-examen te omzeilen.

In principe is elke vreemdeling tussen de 18 jaar en de pensioengerechtigde leeftijd die naar Nederland reist, verplicht om het basisexamen inburgering in het buitenland af te leggen. Hier zijn echter een aantal uitzonderingen op die relevant zijn voor dit onderzoek. Deze zijn:¹

- Personen die voor een tijdelijk doel naar Nederland komen zijn uitgezonderd. Het gaat dan bijvoorbeeld om studie of werk.
- Ingezetenen van landen behorend tot de Europese Unie zijn uitgezonderd. Het gaat hierbij ook om personen die niet de nationaliteit hebben van de betreffende lidstaat, maar wel langdurig ingezetene zijn.

Daarnaast is het mogelijk om een ontheffing van de examenverplichting in het kader van de Wib aan te vragen. Dit kan:

- wanneer een inburgeringsplichtig persoon heeft aangetoond door een psychische of lichamelijke belemmering, dan wel een verstandelijke handicap, blijvend niet in staat te zijn het inburgeringsexamen te behalen.
- wanneer een inburgeringsplichtige aantoont dat het ondanks geleverde inspanningen redelijkerwijs niet mogelijk is aan de inburgeringsplicht te voldoen.

¹ Er zijn ook andere uitzonderingen, bijvoorbeeld acht jaar van de leerplichtige leeftijd in Nederland onderwijs hebben gevolgd. Deze zijn echter niet relevant in het kader van dit onderzoek, omdat ze niet als strategie kunnen worden gehanteerd.

Voor afhakers vloeien uit de bovengenoemde uitzonderingen mogelijke alternatieve strategieën voort om voor langere tijd naar Nederland te komen, zonder het inburgeringsexamen af te leggen. We noemen er drie:

1. Allereerst kan men in plaats van een mvv voor gezinsvorming of -hereniging een visum aanvragen met een tijdelijk doel, zoals werk of studie. De consequentie hiervan is dat men slechts tijdelijk in Nederland kan verblijven.
2. Daarnaast kan men kiezen voor de 'Europa-route'. De Europa-route houdt in dat niet-Europese gezinsleden van een EU-burger die in Nederland is gevestigd of van een Nederlander die een tijd in een andere EU-lidstaat heeft gewoond, beroep kunnen doen op het vrij verkeer van personen binnen de Unie. Men is dan niet langer inburgeringsplichtig (zie box 1).
3. Het is ook, zoals hierboven aangegeven, mogelijk om een ontheffing van het examen aan te vragen. Dit kan op medische gronden, waarbij de migrant moet aantonen dat hij blijvend niet in staat is het examen met goed gevolg af te leggen. Een andere mogelijkheid is een beroep op de hardheidsclausule. Dit houdt in dat de migrant aantoont voldoende inspanningen te hebben gepleegd, maar desondanks niet in staat is te voldoen aan het examen. Een beroep op deze uitzonderingsregels wordt getoetst door een commissie binnen de Immigratie- en Naturalisatiedienst.

Box 1 De Europa-route

Om van de Europa-route gebruik te maken, moet degene die een legaal verblijf in de Europese Unie heeft, getrouwd zijn, een geregistreerd partnerschap hebben (of daaraan gelijkgesteld) of een duurzame relatie kunnen aantonen om zijn of haar partner dezelfde rechten te laten krijgen als hij- of zijzelf. Vervolgens moet diegene bewijzen dat hij of zij gemeenschapsburger is, door gebruik te maken van het Europese recht. Dit wordt dan gedaan door (tijdelijk) in een ander EU-land te gaan wonen. Meestal wordt zes maanden aangehouden, maar over de minimale verblijfsduur is niets vastgelegd. Dat andere land wordt het gastland genoemd. In het gastland kunnen beide partners onmiddellijk gebruikmaken van het Gemeenschapsrecht en een verblijfskaart aanvragen. Ook een EU-burger die werkzaamheden in loondienst of als zelfstandige heeft verricht in een andere lidstaat is gemeenschapsburger. Aangezien de buitenlandse partner zijn of haar Europees recht ontleent aan die van zijn of haar partner, is het in feite niet noodzakelijk om samen naar dit land af te reizen. Het is afdoende wanneer de EU-burger deze EU-rechten opbouwt in het andere EU-land. Bij terugkeer naar Nederland gelden de Europese regels voor vrij verkeer van personen en hoeft de partner niet aan de Nederlandse inburgeringsvereisten te voldoen. Voor het inschrijven van de buitenlandse partner in Nederland dient EU-toetsing aangevraagd te worden.

Om zicht te krijgen op de handelingsstrategieën van afhakers is gebruikgemaakt van verschillende bronnen. Het gaat om:

- dossieranalyse bij de IND van afhakers die staan ingeschreven in een Nederlandse gemeente;
- interviews met taalaanbieders (15), ambassades (5) en migrantenorganisaties in Nederland (6);

- interviews met zestien afhakers of hun referent. Voor alle respondenten gold gezinsvorming of -hereniging als reden voor migratie;
- Analyse van data van het ministerie van Buitenlandse Zaken over de aanvraag van toeristenvisa.

4.3.1 Handelingsstrategieën van afhakers

Resultaten dossieranalyse IND

Om vast te stellen of er strategieën worden toegepast om naar Nederland te gaan zonder het examen te behalen, is allereerst onderzocht of er afhakers zijn die staan ingeschreven in een Nederlandse gemeente. Dit komt inderdaad voor. Het bleek namelijk dat 28 nieuwe en 34 oude afhakers zijn ingeschreven in de GBA.² Van deze personen zijn bij de IND de dossiers bekeken om na te gaan op welke manier zij naar Nederland zijn gereisd (zie tabel 4.3).

Uit de dossieranalyse komt naar voren dat de meeste (47) van de 62 afhakers die ingeschreven staan in een Nederlandse gemeente een examenpoging hebben gedaan, terwijl dat voor hun verblijfsdoel niet verplicht was. Wanneer de referent tijdelijk in Nederland verblijft of een asielstatus heeft, is het afleggen van het examen bijvoorbeeld niet nodig. Hetzelfde geldt wanneer er door de examenkandidaat voldoende Nederlandstalig onderwijs is genoten (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3 Resultaten dossieranalyse

Afhakers ingeschreven bij een gemeente	Aantal
<i>Inburgeringsplichtig</i>	
Medische ontheffing	10
Hardheidsclausule	4
Gedeeltelijke ontheffing (GBL)	1
Totaal	15
<i>Niet inburgeringsplichtig</i>	
Referent tijdelijk verblijfsdoel	9
Studie	7
Au pair	7
Nareizigers asiel	6
Familiebezoek	5
Diploma dat vrijstelling geeft	4
Tijdelijke arbeid	2
Kennismigrant	2
Pilot religieus	1
65+	1
Onbekend	3
Totaal	47

² In totaal zijn er 471 afhakers van het basisexamen inburgering in het buitenland oude stijl en 319 afhakers van basisexamen nieuwe stijl, zie ook paragraaf 4.2.

Voor de kleine groep inburgeringsplichtige afhakers die staat ingeschreven bij gemeenten geldt dat zij een medische ontheffing hebben aangevraagd (11 personen) of een beroep hebben gedaan op de hardheidsclausule (4 personen). Dit beperkte aantal komt overeen met de informatie uit de Monitor inburgeringsexamen buitenland van Significant (2011 en 2012). Hieruit blijkt dat er tussen begin 2009 en eind 2011 in totaal 114 mvv-procedures met medische vrijstellingen zijn beoordeeld. Hiervan zijn er 21 ingewilligd (18%), 89 afgewezen (78%) en 4 ingetrokken of vervallen (4%). Daarnaast is er vanaf mei 2011 tot en met december 2013 137 keer een beroep gedaan op de hardheidsclausule. In 13 gevallen is het dossier doorverwezen naar het team medische ontheffingen. Van de overige 124 dossiers zijn er 61 aanvragen toegekend, 61 afgewezen en in twee gevallen is de beslissing nog onbekend.³

Op basis van de onderzochte dossiers wordt duidelijk dat andere strategieën dan het aanvragen van een ontheffing of een beroep op de hardheidsclausule waarschijnlijk niet of nauwelijks voorkomen. De Europa-route is helemaal niet aangetroffen als alternatieve strategie. Tijdens het bestuderen van de dossiers bleek er wel een aantal personen een werk- of studievergunning te hebben aangevraagd, nadat zij voor het Wib-examen waren gezakt. Uit deze dossiers was echter meestal niet te herleiden of er sprake was van het omzeilen van het examen.

Resultaten interviews met taalaanbieders, ambassades en migrantenorganisaties

Taalaanbieders in het buitenland en migrantenorganisaties in Nederland zeggen nauwelijks te horen van alternatieve strategieën om het examen te vermijden. Gewezen wordt op het feit dat vrijwel alle migranten die zij kennen het examen uiteindelijk hebben gehaald. Degenen voor wie dit niet het geval is geweest, komen ook niet naar Nederland. Als er al incidenteel strategieën worden genoemd, is dat de migratieroute via België of een ander Europees land. Tegelijkertijd wordt door deze partijen aangegeven dat dit moeilijker is geworden door aangescherpte eisen elders in Europa.

Taalaanbieders in het buitenland en Nederlandse migrantenorganisaties zien regelmatig dat cursisten gebruikmaken van een toeristenvisum. Als reden hiervoor noemen zij het voorbereiden van het examen in Nederland of om te ervaren hoe het is om in Nederland te wonen. Slechts een enkeling geeft aan dat een toeristenvisum het mogelijke startpunt kan zijn voor een illegaal verblijf in Nederland.

Resultaten interviews met afhakers of hun referent

Onder de geïnterviewde afhakers en referenten waren twee personen die aangaven te overwegen via een ander Europees land te reizen. Het aanvragen van een werk- of studievergunning kwam uit de interviews niet als strategie naar voren. De meeste respondenten daarentegen gaven aan ervoor

³ Op basis van door het ministerie van SZW ter beschikking gestelde, ongepubliceerde data.

te kiezen om te herkennen tot ze slagen voor het examen. Tot slot is er nauwelijks informatie gevonden die erop wijst dat de relatie verbroken wordt of dat men ervoor kiest om naar een ander land te emigreren. Voor slechts twee geïnterviewden gold dat de relatie werd beëindigd.

Tabel 4.4 Resultaten interviews met afhakers of hun referenten

Strategie	Aantal personen
Blijven herkennen	4
Einde relatie	2
Onderhouden lange afstandsrelatie	2
Ontheffing aangevraagd/of voornemens	2
Alsnog geslaagd	1
Europaroute	2 ⁴
Verhuizen naar ander land	1
Beroep hardheidsclausule	1
Onbekend	1
Totaal	16

Resultaten analyse gegevens toeristenvisa

Om na te gaan of afhakers nog binding behouden met Nederland, is gekeken of er onder de groep afhakers nieuwe stijl sprake is van een aanvraag voor een toeristenvisum. Het is mogelijk om een tijdelijk visum van 90 dagen voor Nederland te krijgen. Deze aanvragen worden overigens lang niet altijd toegelaten. Zo moet een aanvrager bewijzen dat hij voldoende binding heeft met het thuisland om het risico te verkleinen dat iemand illegaal in Nederland blijft.

Op basis van gegevens van het ministerie van Buitenlandse Zaken blijkt dat er door afhakers relatief veel gebruik wordt gemaakt van tijdelijke visa. In totaal 118 van de 319 personen hebben een toeristenvisum aangevraagd. Dit komt neer op ruim een derde. Er waren 68 toekenningen bij eerste aanvraag (58%). Een groot aantal personen vraagt meerdere malen een visum aan.⁵ Van de 118 aanvragers hebben 83 personen minimaal één aanvraag gedaan, nadat men gezakt was voor het examen. Hieruit komt het beeld naar voren van een blijvende doch onderbroken band tussen personen uit Wib-plichtige landen en hun partner of relaties in Nederland.

4.3.2 Motieven voor afhaken

Taalaanbieders in het buitenland geven aan dat de meeste van hun cursisten vrouwen zijn met een Nederlandse partner. Gezinsvorming of -hereniging is het belangrijkste migratiemotief. Deze vrouwen zijn vaak zeer gemotiveerd

⁴ Een van deze personen heeft het examen bij de derde poging gehaald, maar vlak daarna raakte haar partner zijn baan kwijt. Nu is de geldigheid van het examen verstreken. Ze kiezen er niet voor opnieuw examen te doen, omdat dit te lang duurt. In plaats daarvan kiezen ze voor de Europaroute.

⁵ 69 personen hebben ook een tweede visum aangevraagd, 36 een derde visum, 19 een vierde, 12 een vijfde, 6 een zesde, 3 een zevende en 1 persoon een achtste.

volgens de aanbieders. Opvallend aan de interviews met taalaanbieders was namelijk dat zij nauwelijks kandidaten hebben die voor het basisexamen zakken. Er zijn incidentele voorbeelden van afhakers, maar meestal wordt er herkanst tot het examen is behaald. Het lijkt erop dat iedereen die zich door middel van een taalaanbieder op het examen voorbereidt, hiervoor uiteindelijk ook slaagt. Als er al sprake is van afhaken, is dit meestal omdat de relatie is verbroken of omdat de kosten te hoog oplopen. De moeilijkheid van het examen wordt niet als reden genoemd.

Ook migrantenorganisaties in Nederland noemen de hoge kosten als een drempel voor het afleggen van het examen. Het gaat niet alleen om de kosten van het examen zelf, maar ook om eventuele reiskosten en de kosten van de voorbereiding. Een respondent geeft aan dat het voor analfabeten niet goed mogelijk is om zich zelfstandig op het examen voor te bereiden. Zij moeten daarom een extra investering treffen, veelal in de vorm van het nemen van lessen (vooral gericht op lezen en spreken) bij een Nederlandse docent.

Afhakers en referenten geven zelf aan dat ze het examen moeilijk vinden.⁶ Dit betreft zonder uitzondering TGN en in een enkel geval ook GBL. Dit komt overeen met de mening van de geslaagde kandidaten, zoals aangegeven in hoofdstuk 2. Niet alleen is het moeilijk om te luisteren en dan in korte tijd antwoord te geven, maar een aantal respondenten heeft ook zijn twijfels bij de beoordeling door de computer. Een enkeling geeft aan dat medewerkers van de ambassade, desgevraagd, niet openstaan voor een herbeoordeling van TGN door een persoon. Daarnaast benadrukken de afhakers en de referenten in Nederland vooral de consequenties die het niet behalen van het examen kan hebben (zie ook box 2).

Hoewel de groep afhakers relatief klein is ten opzichte van het totale aantal kandidaten, wil dit niet zeggen dat het in individuele gevallen niet schrijnend is. Vijf van de zestien geïnterviewde kandidaten gaven aan dat het feit dat zij niet in staat zijn het examen te behalen, ertoe leidt dat zij hun kinderen niet dagelijks kunnen zien. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de respons waarschijnlijk selectief is. De kans dat iemand reageert, is groter wanneer hij/zij een sterke mening over het examen heeft.

⁶ Zoals gezegd is dit gebaseerd op de eerste resultaten van het onderzoek onder referenten en afhakers. In een latere notitie aan de opdrachtgever worden de definitieve resultaten gepresenteerd.

Box 2 Interview met een vrouw wiens partner niet is geslaagd voor het examen

“Mijn partner wilde naar Nederland komen om bij ons (*vrouw en kind, red.*) te gaan wonen. Hij is niet geslaagd voor het examen. Hij heeft drie pogingen gedaan. Hij vond het examen van slechte kwaliteit, met name de verstaanbaarheid (via headset/computer). Hij vond de Kennis Nederlandse Samenleving makkelijk, geletterdheid en begrijpend lezen moeilijk.

Ook de kosten voor deelname zijn ontzettend hoog (€ 350,- per keer). Daarnaast kon mijn man het examen niet in eigen land afleggen en moest daarvoor drie keer een lange en dure reis maken. Het aanmelden gaat moeilijk. De bereikbaarheid van ambassades is moeilijk, vooral telefonisch (*vanwege de beperkte openingstijden, red.*), slechte verstaanbaarheid, weinig begrip en geduld, lange wachttijden, hoge kosten. Het duurt lang voordat je de uitslag krijgt.

Volgens de uitslag zou mijn partner tot drie keer toe alleen voor het laatste onderdeel 1 of 2 punten te weinig hebben. Je krijgt geen feedback op het examen dus je weet niet wat je fout doet en kunt hier nergens over terecht. Dit is erg frustrerend. Het heeft ons leven ontzettend moeilijk gemaakt. We zijn ons spaargeld eraan kwijt en een paar jaar van ons leven. Omdat we een gezin zijn, van elkaar houden en vinden dat ons kind het recht heeft om met beide ouders op te groeien was ik genoodzaakt met mijn kind naar Irak te vertrekken waar wij een jaar gewoond hebben. Omdat dit geen ideale situatie was hebben we naar andere mogelijkheden gekeken en wonen we nu gelukkig in een ander Europees land. We zijn niet van plan om terug te keren naar Nederland.”

4.4 Samenvatting

De groep afhakers is geen grote groep. Er zijn 319 afhakers nieuwe stijl ten opzichte van ongeveer 7000 examenkandidaten. De groep afhakers heeft wel specifieke kenmerken. Afhakers zijn vaak lager opgeleid en hebben een hogere leeftijd dan de geslaagde kandidaten.

Er zijn in dit onderzoek nauwelijks afhakers aangetroffen die de inburgeringsplicht hebben geprobeerd te omzeilen door een ander type visum aan te vragen of via een ander Europees land (de Europa-route) naar Nederland te migreren. Dergelijke strategieën komen dus nagenoeg niet voor. Dit wil overigens niet zeggen dat het omzeilen van de inburgeringsplicht in het buitenland in het geheel niet zou kunnen plaatsvinden. Het zou namelijk kunnen dat personen die deze strategieën hanteren niet aan het examen beginnen en dus ook niet als afhaker in de registraties staan. Deze laatste mogelijkheid is in dit onderzoek echter niet bestudeerd.

Verder lijkt het erop dat de niveauverhoging van het examen niet heeft geleid tot een hoog beroep op het aanvragen van een (medische) ontheffing of een beroep op de hardheidsclausule door afhakers. Ook na april 2011 wordt hiervan slechts incidenteel gebruikgemaakt. Zeker ten aanzien van de hardheidsclausule geldt dat een groter beroep hierop zou kunnen duiden op het feit dat velen niet langer in staat zijn de toets met succes af te leggen.

Hiervan is echter geen sprake. Of ook de bekendheid met deze clausule hierin een rol speelt, is niet onderzocht.

Uit de interviews met afhakers en referenten kwamen diverse redenen om van het examen af te zien naar voren. Niet alleen de moeilijkheidsgraad van het examen kan een belemmering zijn, maar ook de kosten voor de voorbereiding en het afleggen van het examen kunnen een reden zijn om af te haken.

Opvallend is dat veel afhakers de banden met Nederland proberen te blijven onderhouden door het aanvragen van (een of meerdere) toeristenvisa. Ruim een derde van de afhakers bleek een toeristenvisum te hebben aangevraagd, nadat zij voor het Wib-examen zijn gezakt.

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In maart 2006 is de Wet inburgering buitenland (Wib) ingevoerd. Het met succes afleggen van het basisexamen inburgering in het buitenland, waarin kennis van de Nederlandse taal en samenleving wordt getoetst, is een vereiste om een machtiging tot voorlopig verblijf (mvv) te verkrijgen. In april 2011 hebben zich veranderingen ten aanzien van zowel het niveau als de inhoud van dit examen voorgedaan. Het gaat daarbij om (1) een verhoging van het niveau A1-min naar niveau A1 bij de taaltoets TGN, en (2) een uitbreiding van het examen met een toets Geletterdheid en Begrijpend Lezen (GBL). In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft Regioplan onderzoek gedaan naar de effecten van deze veranderingen.

Het onderzoek kent een tweeledige doelstelling, te weten:

- Het in kaart brengen van de effecten van het verhogen van het taalniveau van het basisexamen inburgering in het buitenland van niveau A1-min naar niveau A1 en het invoeren van de toets GBL op de taalbeheersing bij eerste aankomst in Nederland.
- Het verkrijgen van inzicht in de kenmerken, handelingsstrategieën en motieven van kandidaten die, na een of meerdere mislukte pogingen, gedurende minimaal een jaar niet opnieuw voor het examen zijn opgegaan (de zogenaamde 'afhakkers').

Beide onderzoeksvragen zijn beantwoord op basis van een uitgebreide onderzoeksmethodiek. Hiervoor verwijzen wij naar bijlage 2 van dit rapport. Op deze plaats willen we volstaan met het noemen van het feit dat ten behoeve van de uitgevoerde analyses diverse gegevensbestanden aan elkaar zijn gekoppeld en dat er vervolgens grootschalige data-analyses zijn uitgevoerd. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd (onder andere met taaldocenten, inburgeraars in Nederland, ambassadepersoneel, medewerkers van migrantenorganisaties en afgehaakte inburgeraars in het buitenland) teneinde de gevonden uitkomsten van enige achtergrond en duiding te voorzien.

Het onderzoek bestaat uit drie hoofdonderdelen: (1) onderzoek naar de examenresultaten van het basisexamen inburgering in het buitenland als gevolg van de verandering van de exameneisen in april 2011, (2) onderzoek naar de prestaties van inburgeraars in Nederland die voor het basisexamen in het buitenland zijn geslaagd en (3) onderzoek naar de situatie en migratiestrategieën van de groep van afhakkers (degenen die niet voor het Wib-examen zijn geslaagd). In het onderstaande lichten we de belangrijkste resultaten van deze drie onderdelen achtereenvolgens toe.

5.1 Prestaties basisexamen inburgering in het buitenland

Om de effecten van de niveauverhoging van de taaltoets TGN en de toevoeging van de toets GBL te onderzoeken, is een bestandsanalyse uitgevoerd waarbij de prestaties op het basisexamen inburgering in het buitenland van twee cohorten met elkaar worden vergeleken. Het eerste cohort bestaat uit een groep personen die voor 1 april 2011 het examen buitenland heeft afgelegd (Wib-kandidaten oude stijl). Het tweede cohort bestaat uit personen die het examen buitenland hebben afgelegd na 1 april 2011 (Wib-kandidaten nieuwe stijl).

Allereerst is een vergelijking gemaakt tussen bovengenoemde cohorten, met bijzondere aandacht voor de omvang en samenstelling van beide groepen. Wat hierin opvalt, is dat het aantal kandidaten in een vergelijkbare periode (van anderhalf jaar) beduidend kleiner is dan voor de aanscherping van het basisexamen. Hiermee is overigens niet gezegd dat deze afname eenzijdig moet worden toegeschreven aan de aanscherping van het examenniveau. Ook moet bedacht worden dat Turkse migranten vanaf augustus 2011 niet langer een examen in het kader van de Wet inburgering buitenland hoeven af te leggen als zij naar Nederland willen migreren.

Wat verder duidelijk wordt, is dat ook de samenstelling van de examenkandidaten grote (en significante) verschillen laat zien. De examenkandidaten na de verandering van het basisexamen zijn iets vaker vrouw, gemiddeld iets ouder en vooral ook hoger opgeleid dan de examenkandidaten voor de toetsverandering. Verder is het aantal Turkse kandidaten, zoals kon worden verwacht, sterk afgenomen. Aan de hand van het verschil in opleidingsniveau kan worden geconstateerd dat de groep kandidaten die het examen nieuwe stijl heeft afgelegd een iets gunstiger profiel (in slagingskansen voor het examen) heeft dan de groep kandidaten die het examen nog in de oude stijl heeft afgelegd.

Vervolgens is naar de examenprestaties van beide groepen gekeken. Deze vergelijkingen laten zien dat het slagingspercentage op de toets gesproken Nederlands (TGN) van Wib-kandidaten nieuwe stijl iets lager is dan het slagingspercentage van Wib-kandidaten oude stijl: 89,5 procent tegenover 95,9 procent. Op het onderdeel kennis van de Nederlandse samenleving (KNS) is het slagingspercentage van de kandidaten nieuwe stijl zelfs iets hoger dan dat van de kandidaten oude stijl. Bezien we alle onderdelen tezamen, dan moet vastgesteld worden dat er minder kandidaten slagen voor het basisexamen nieuwe stijl dan voor het examen in de oude stijl (87,5% tegenover 95,8%). Tot slot hebben de kandidaten nieuwe stijl het examen vaker moeten herkansen dan de kandidaten oude stijl. Een vijfde (20%) van de kandidaten nieuwe stijl had een of meer herkansingen nodig, ten opzichte van bijna een tiende (9%) van de kandidaten oude stijl.

De vraag is waaraan het afgenomen slagingspercentage en het verhoogde aantal herkansingen kunnen worden toegeschreven. Om dit na te gaan, is een aantal meervoudige regressieanalyses uitgevoerd, waarbij zowel is gekeken naar de invloed van de veranderde exameneisen als naar de veranderde samenstelling van de examenkandidaten. Op grond van de uitgevoerde analyses kan worden geconcludeerd dat de aanpassingen van het basisexamen inburgering in het buitenland per 1 april 2011 een noemenswaardig effect hebben gehad op het behalen van het examen. Zelfs als er rekening wordt gehouden met een gunstiger profiel van de kandidaten (met name ten aanzien van het opleidingsniveau) dan zien we dat:

- kandidaten minder vaak slagen voor het examen in de nieuwe stijl dan voor het examen in de oude stijl;
- kandidaten die het examen in de nieuwe stijl doen minder vaak slagen voor de toets gesproken Nederlands;
- kandidaten die het examen in de nieuwe stijl doen meer herkansingen nodig hebben om uiteindelijk te kunnen slagen dan examenkandidaten oude stijl.

Uiteindelijk blijft overeind dat dit examen voor het overgrote deel van de kandidaten geen belemmering vormt voor het kunnen aanvragen van een verblijfsvergunning. Niettegenstaande de aanscherping van de toets, slagen nog altijd bijna negen op elke tien kandidaten voor dit examen. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat de examenverandering deze slaagkansen wel enigszins heeft verkleind. Daarnaast zien we dat de examenveranderingen ertoe hebben geleid dat de samenstelling van de examenkandidaten is gewijzigd ten gunste van deelnemers met een gemiddeld hoger opleidingsniveau. In hoeverre zelfselectie hierbij een rol speelt, is niet onderzocht.

5.2 Taalniveau en inburgeringsprestaties in Nederland

In dit onderdeel is de vraag aan de orde of de toetsveranderingen in 2011 ook zichtbaar worden in de taalprestaties van inburgeraars die voor deze toets in het buitenland zijn geslaagd. Opnieuw is hierbij een vergelijking gemaakt tussen kandidaten die het examen voor de aanscherping van exameneisen hebben afgelegd en de groep die dit examen nadien heeft gedaan.

Voorop staat dat de Wib-kandidaten nieuwe stijl gemiddeld een hoger taalniveau op de intake-toets bij aanvang van inburgering in Nederland hebben dan de kandidaten oude stijl. De Wib-kandidaten die na de veranderingen in 2011 examen hebben gedaan, hebben gemiddeld een 0,4 tot 0,5 punt hogere score – op een schaal van 1 tot 5 – op de verschillende onderdelen van de intake-toets in Nederland dan mensen die het examen in de oude stijl hebben gedaan. Dit resultaat is significant en geldt voor alle onderdelen: luisteren, schrijven, lezen en spreken.

Vervolgens is bezien of de veranderingen in het examen ook zijn terug te zien in de inburgeringsprestaties in Nederland. Verband houdend met de wens om het effect van verblijfsduur in Nederland op het inburgeringsresultaat hierin zo min als mogelijk te laten doorklinken, hebben we deze exercitie (noodgedwongen) beperkt tot de groep die kort na aankomst in Nederland met de inburgering is begonnen. Voor deze selecte groep is het antwoord hierop niettemin gematigd positief. Zo blijkt dat de kandidaten die na de toetsverandering in het buitenland naar Nederland zijn gekomen gemiddeld iets vaker binnen een periode van tweeënhalf jaar na het Wib-examen ook de inburgeringscursus in Nederland succesvol afronden. Daarnaast blijken de Wib-kandidaten nieuwe stijl zichtbaar korter over hun inburgering in Nederland te doen. Verschillen tussen beide groepen in het aantal kandidaten dat in Nederland voor het iets moeilijker NT2-staatsexamen opgaat, hebben we niet gevonden. Niettemin kan worden aangegeven dat degenen die na april 2011 een basisexamen in het buitenland hebben afgelegd, een iets beter inburgeringsresultaat laten zien dan degenen die het Wib-examen oude stijl hebben afgelegd.

De bovenstaande verschillen zouden ontstaan kunnen zijn doordat de kandidaten oude stijl en nieuwe stijl van elkaar verschillen op persoonskenmerken. Om dit uit te kunnen sluiten, zijn opnieuw meervoudige lineaire regressieanalyses uitgevoerd. In deze analyses zijn zowel de toetsverandering als enkele relevante achtergrondkenmerken van de kandidaten opgenomen. Wat uit deze analyses naar voren komt, is dat het hogere gemiddelde instapniveau, het iets gunstiger slaagpercentage en de kortere inburgeringsduur overeind blijven als we ook rekening houden met de verschillende samenstelling van de groep kandidaten oude stijl en nieuwe stijl.

De toetsuitbreiding en normverhoging van het basisexamen inburgering in het buitenland heeft aldus geleid tot een hoger taalniveau bij aankomst in Nederland als ook tot een iets succesvollere inburgering in dit land. Wanneer we deze prestaties in positief verband brengen met een gunstiger integratieperspectief, dan mogen we voorzichtig concluderen dat de examenveranderingen hieraan in enige mate hebben bijgedragen. Deels gaat het hierbij om het effect van de toets zelf. Deels ook zien we dat de samenstelling van de migranten naar Nederland zich heeft gewijzigd ten gunste van meer hoger opgeleiden.

5.3 De kenmerken en migratiestrategieën van de groep afhakers

Een afhaker is gedefinieerd als een persoon die het basisexamen inburgering in het buitenland niet heeft behaald en vervolgens gedurende minimaal een jaar geen nieuwe poging heeft ondernomen om alsnog te slagen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen afhakers die de laatste examenpoging in de oude stijl hebben gedaan (voor april 2011) en afhakers die de laatste poging in de nieuwe stijl hebben gedaan (vanaf april 2011).

De afhakkers oude stijl en nieuwe stijl verschillen op een aantal kenmerken van degenen die het basisexamen met succes hebben afgelegd. Afhakkers zijn vaker vrouw en vaker laagopgeleid dan de kandidaten die wel voor het examen slagen. De afhakkers oude stijl en nieuwe stijl verschillen niet wezenlijk van elkaar. Wel hebben afhakkers nieuwe stijl gemiddeld meer examenpogingen ondernomen dan afhakkers oude stijl.

Vervolgens zijn in dit onderzoek 'alternatieve' migratiestrategieën onderzocht. Hierbij is gezien of de afhakkers mogelijk toch naar Nederland zijn gemigreerd, zonder dat zij voor het basisexamen in het kader van de Wib zijn geslaagd. Om hierover uitsluitsel te geven, is naar een drietal mogelijke alternatieven gekeken:

1. Migreren naar Nederland met een tijdelijk doel. Deze variant houdt in dat men, na het niet slagen voor het basisexamen, op een andere verblijfstitel naar Nederland vertrekt. Meer bepaald gaat het dan om vertrek naar Nederland voor een tijdelijk doel, bijvoorbeeld voor werk of studie. Ook dan hoeft men niet aan de inburgeringseisen in het buitenland te voldoen.
2. Gebruik van de Europa-route. Deze variant houdt in dat niet-Europese gezinsleden van een EU-burger die in Nederland is gevestigd of van een Nederlander die een tijd in een andere EU-lidstaat heeft gewoond, een beroep kunnen doen op het vrij verkeer van personen binnen de Unie. Zodoende migreert de kandidaat eerst naar een land binnen de EU zonder inburgeringsplicht in het buitenland.
3. Een beroep doen op de hardheidsclausule of het aanvragen van een medische ontheffing. Deze variant komt direct voort uit het feit dat men door specifieke belemmeringen of omstandigheden redelijkerwijs niet kan slagen voor het basisexamen.

Los van deze alternatieven staat het gebruik van toeristenvisa. Strikt genomen wordt hiermee niet het basisexamen omzeild. Men kan immers voor korte tijd naar Nederland komen om zich op het examen voor te bereiden. Toch hebben we het aanvragen van deze visa in het onderzoek willen betrekken. Op deze manier kan namelijk worden vastgesteld of de groep van afhakkers in contact blijft met Nederland zonder zich hier blijvend te vestigen.

De bovenstaande migratiestrategieën zijn allereerst onderzocht aan de hand van dossieronderzoek in Nederland. Een belangrijke bevinding uit dit dossieronderzoek is dat de mogelijke strategieën niet of nauwelijks voorkomen in de onderzochte dossiers. De Europa-route is helemaal niet aangetroffen als alternatieve strategie. Ook het omzeilen van het examen door een aanvraag voor werk of studie komt niet of nauwelijks voor. In slechts één geval bleek dat een persoon een vergunning voor tewerkstelling (in het kader van de Wet arbeid vreemdelingen) had aangevraagd, nadat hem een verblijfsvergunning voor gezinshereniging was geweigerd. Deze weigering hield verband met het niet voldoen aan de examenplicht in het kader van de Wib.

De kwalitatieve data ondersteunen de bevinding dat er weinig gebruik wordt gemaakt van alternatieve strategieën nadat men gezakt is voor het examen.

Taalaanbieders in het buitenland en migrantenorganisaties geven aan nauwelijks te horen van alternatieve strategieën om het examen te vermijden. Als er al strategieën worden genoemd, is dat de route via België of een ander Europees land. Tegelijkertijd wordt gezegd dat dit moeilijker is geworden door aangescherpte eisen elders in Europa. De afhakers zelf en hun referenten wijzen vooral op de moeilijkheid het examen te halen. Centraal in hun relaas staat de persoonlijke problematiek, niet zozeer de mogelijkheid om via andere wegen toch naar Nederland te kunnen migreren. Slechts incidenteel wordt de Europa-route als mogelijke optie naar voren gebracht. Overigens blijven veel afhakers wel in contact met hun Nederlandse verwanten. Het aanvragen van een tijdelijk toeristenvisum komt ook na het zakken voor een Wib-examen veelvuldig voor. De redenen hiervoor zijn het voorbereiden van het examen in Nederland of om te ervaren hoe het is om in Nederland te wonen.

Kort beschouwd zijn er geen aanwijzingen om te veronderstellen dat afgehaakte inburgeraars in het buitenland op grote schaal alsnog naar Nederland migreren. Voorop staat natuurlijk het beperkte aantal afhakers, maar ook dat deze afhakers slechts in zeer beperkte mate blijken te geven van alternatieve migratiestrategieën.¹ Daar komt bij dat alle gevonden handelingswijzen (zoals een beroep op de hardheidsclausule, het gebruik maken van de Europa-route of het aanvragen van een tewerkstellingsvergunning) niet onwettig zijn.

Overigens moet hierbij wel bedacht worden dat er niet gekeken is naar de strategieën van degenen die nooit voor het basisexamen inburgering in het buitenland zijn opgegaan. Dit onderzoek heeft zich uitsluitend gericht op personen die een of meerdere pogingen hebben ondernomen om het basisexamen inburgering in het buitenland met succes af te leggen.

¹ Er is sprake van 319 afhakers nieuwe stijl ten opzichte van ongeveer 7000 examenkandidaten.

BIJLAGEN

Onderzoeksvragen

Effecten verhoging taalniveau en invoering toets GBL

1. Wat zijn de achtergrondkenmerken van de kandidaten die voor en na april 2011 voor het inburgeringsexamen in het buitenland zijn geslaagd? Zijn er significante verschillen tussen beide groepen?
2. In hoeverre zijn de toetsscores veranderd sinds de exameneisen in april 2011 zijn gewijzigd? Zijn hierbij verschillen tussen afzonderlijke deelpopulaties aan te geven?
3. Is er sprake van een positief effect van de verandering van de exameneisen op het taalniveau van kandidaten bij aankomst in Nederland? Voor welke taalvaardigheden gelden deze veranderingen in het bijzonder?
4. In hoeverre is deze verhoging van het taalniveau toe te schrijven aan de veranderde exameneisen? Wat is de (eventuele) invloed van de veranderde samenstelling van de groep huwelijks- en gezinsmigranten hierin?
5. In hoeverre komen de veranderde exameneisen in het buitenland tot uitdrukking in het inburgeringstraject in Nederland? Met aandacht voor:
 - a. aantal deelnemers aan het NT2 staatsexamen;
 - b. aantal vrijstellingen;
 - c. duur inburgeringstraject.
6. Wat is de perceptie van de betrokken professionals bij onderwijsinstellingen op het effect van de wijzigingen in de taalbeheersing van nieuwkomers bij aankomst in Nederland? Waaraan worden de veranderingen vooral toegeschreven?
7. Hoe ervaren inburgeraars het basisexamen inburgering in het buitenland?
 - a. Wat is hun oordeel over het taalniveau van het basisexamen?
 - b. Geeft het hun een goede basis voor hun inburgering in Nederland?

Kenmerken, gedrag en motieven afhakers

8. Wat zijn de achtergrondkenmerken van de groep afhakers? In hoeverre verschillen deze van de andere examenkandidaten? Zijn hierin verschillen voor en na de wetwijziging van 1 april 2011?
9. Welke gedrags- en handelingsstrategieën kunnen we binnen de groep van afhakers onderscheiden en wat is het relatieve belang van deze strategieën?
 - a. Andere migratiestrategieën (zoals de Europa-route).
 - b. Voorbereiding in Nederland op basis van een toeristenvisum.
 - c. Keuzen ten aanzien van de voortzetting van de relatie.
 - d. Andere niet genoemde handelingswijzen.
10. Wat zijn de belangrijkste motieven van de afhakers om voor deze handelingsstrategie te kiezen?

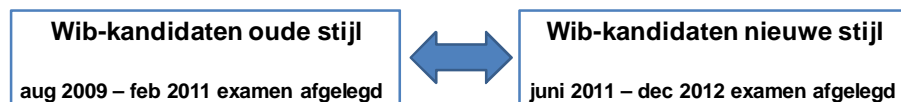
BIJLAGE 2

Onderzoeksofzet effectonderzoek veranderingen basisexamen inburgering buitenland

Onderzoekspopulatie

De populatie kandidaten die het Wib-examen hebben afgelegd, verdelen we voor dit onderzoek in twee cohorten. Het eerste cohort bestaat uit een groep personen die voor 1 april 2011 het examen buitenland hebben afgelegd (Wib-kandidaten oude stijl). Het tweede cohort bestaat uit personen die het examen buitenland hebben afgelegd na 1 april 2011 (Wib-kandidaten nieuwe stijl). Wib-kandidaten oude stijl hebben het examen afgelegd in de periode augustus 2009 - februari 2011. Wib-kandidaten nieuwe stijl hebben het examen afgelegd in de periode juni 2011 - december 2012 (zie figuur B2.1).

Figuur B2.1 Cohorten effectonderzoek veranderingen examen buitenland

Analyseplan

In dit onderzoek kijken we op verschillende manieren naar de (mogelijke) effecten van de veranderingen die per 1 april 2011 in het examen buitenland zijn doorgevoerd. We kijken achtereenvolgens naar:

1. Het effect op de prestaties op het examen zelf (paragraaf 2.3). Deze analyse is uitgevoerd op gegevens uit het Inburgeringsexamen Biometrie Systeem (IEBS).
2. Het effect op het taalniveau bij aankomst in Nederland (paragraaf 3.3). Deze analyse is uitgevoerd op, aan het IEBS gekoppelde, gemeentelijke gegevens over het taalniveau van inburgeringsplichtige migranten bij de start van hun verdere inburgering in Nederland.
3. Het effect op de inburgeringsprestaties in Nederland (paragraaf 3.4). Deze analyse is uitgevoerd op, aan het IEBS gekoppelde, gegevens uit het Informatiesysteem Inburgering (ISI).

In dit onderzoek is derhalve gebruikgemaakt van drie verschillende databronnen: het IEBS, het ISI en gemeentelijke gegevens over het taalniveau van migranten bij de aankomst in Nederland. Tabel B2.1 biedt een nadere omschrijving van deze databronnen.

Tabel B2.1 Overzicht databronnen

Bestand	Leverancier	Inhoud	Relevante gegevens
IEBS	SZW*	Gegevens over de uitvoering van de Wet inburgering buitenland	- Data Wib-examen afgelegd - Resultaten Wib-examen - Achtergrondkenmerken Wib-kandidaten (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, nationaliteit)
Intake-gegevens	Gemeenten	Gegevens intake-toets	- Niveau van luisteren, spreken, lezen en schrijven na aankomst in Nederland
ISI	DUO	Gegevens over de uitvoering van de Wet inburgering nieuwkomers	- Resultaten inburgeringsexamen - Resultaten NT2 Staatsexamen - Duur traject

* Via onderzoeksbureau Significant.

Bestandskoppeling

De analyses naar het effect van de veranderingen in het examen op het examen zelf (zie paragraaf 2.3) zijn uitgevoerd op het IEBS. Het IEBS-bestand dat wij aangeleverd kregen, besloeg de periode 2009-2012 en bevatte gegevens van 28.377 personen. Daarvan vielen er 13.712 in cohort 1 en 7804 in cohort 2 (21.516 personen in beide cohorten samen).

Voor de analyses naar het effect van de veranderingen in het examen op het taalniveau en de inburgeringsprestaties in Nederland was het nodig het IEBS te koppelen aan gemeentelijke gegevens over het taalniveau en aan gegevens uit het ISI.

Deze bestandskoppeling is in de volgende stappen uitgevoerd.

1. Alle personen uit het IEBS die in een van beide cohorten vielen, zijn via de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd en nationaliteit gekoppeld aan het INDIS-bestand van de IND. Op deze manier kon het A-nummer (een variant van het burgerservicenummer (BSN)) van de personen in het IEBS worden verkregen.¹
2. Vervolgens zijn elf Nederlandse gemeenten benaderd met de vraag data over het taalniveau bij intake van nieuwkomers te leveren. Zeven (grote en middelgrote) gemeenten hebben hieraan gehoor kunnen geven. Dit heeft geresulteerd in een bestand met intakegegevens over 486 inburgeraars. Dit bestand is, op basis van het BSN, gekoppeld aan het IEBS.

¹ Bij het koppelen van het IEBS-bestand aan het INDIS-bestand is ongeveer 51 procent van de cases verloren gegaan (voor koppeling aan INDIS bevatte het 21.516 personen en daarna 10.990). Dit verlies aan cases werd veroorzaakt doordat dubbelten op de koppelsleutel (de combinatie van geslacht, leeftijd en nationaliteit) voor de koppeling uit het IEBS zijn verwijderd. Om te controleren of hierdoor onverhoopt sprake is geweest van selectieve uitval hebben wij de populatie van het gekoppelde IEBS vergeleken met die van het ongekoppelde IEBS. Hieruit bleek dat deze niet van elkaar verschilden wat betreft de achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

3. Vervolgens is het, door DUO geleverde, ISI-bestand aan het IEBS gekoppeld – ook weer op basis van het BSN. Deze koppeling leverde gegevens op over de inburgeringsprestaties van 10.990 personen.
4. Op deze wijze is een bestand gegenereerd met personen die voor de veranderingen in het examen buitenland naar Nederland zijn gekomen (cohort 1) en personen die na de veranderingen in het examen buitenland naar Nederland zijn gekomen (cohort 2), waarbij voor (een deel van) beide groepen informatie aanwezig is over het taalniveau bij intake en de inburgeringsprestaties in Nederland.

Zowel de koppeling van bestanden, als de analyses naar de effecten van het veranderde examen op het taalniveau bij intake en de inburgeringsprestaties in Nederland hebben plaatsgevonden in de werkomgeving van het CBS.

Tabel B2.2 geeft een overzicht de aantallen personen in de verschillende analyses.

Tabel B2.2 Aantallen personen per analyse

Analyse	Cohort 1	Cohort 2	Totaal
Effect op examenprestaties in het buitenland	13.712	7.804	21.516*
Effect op taalniveau bij aankomst in Nederland	423	63	486**
Effect op inburgeringsprestaties in Nederland	7.308	3.682	10.990***

* Zie tabel 2.2 voor de achtergrondkenmerken per cohort.

** Zie tabel 3.1 voor de achtergrondkenmerken per cohort.

*** Zie tabel 3.7 voor de achtergrondkenmerken per cohort.

BIJLAGE 3
Tabellen bij Hoofdstuk 2
Tabel B3.1 Onderzoekscohorten naar nationaliteit, exclusief Turkse examenkandidaten

Nationaliteit	Cohort 1		Cohort 2	
	Kandidaten oude stijl		Kandidaten nieuwe stijl	
Marokkaanse	19%		19%	
Thaise	8%		7%	
Chinese	7%		6%	
Braziliaanse	5%		4%	
Indonesische	5%		5%	
Filipijnse	4%		5%	
Ghanese	3%		4%	
Russische	3%		5%	
Overig	46%		45%	
<i>N</i>	10.812		7.525	

Tabellen bij Hoofdstuk 4
Tabel B3.2 Leeftijd van afhakers*

Leeftijd	Afhakers oude stijl		Afhakers nieuwe stijl	
	<i>Aantal</i>	%	<i>Aantal</i>	%
t/m 25 jaar	101	34,1	57	24,7
26 t/m 35 jaar	110	37,2	98	42,4
36 t/m 45 jaar	56	18,9	55	23,8
46 t/m 55 jaar	21	7,1	17	7,4
56 jaar en ouder	8	2,7	4	1,7

* De verschillen tussen de typen afhakers zijn niet significant.

Tabel B3.3 Geslacht van afhakers*

Geslacht	Afhakers oude stijl		Afhakers nieuwe stijl	
	<i>Aantal</i>	%	<i>Aantal</i>	%
Mannen	109	23,1	74	23,2
Vrouwen	362	76,9	245	76,8

* De verschillen tussen de typen afhakers zijn niet significant.

Tabel B3.4 Opleidingsniveau van afhakers*

Opleidingsniveau	Afhakers oude stijl		Afhakers nieuwe stijl	
	<i>Aantal</i>	%	<i>Aantal</i>	%
Laag	151	32,0	115	36,0
Midden	210	44,6	146	45,8
Hoog	84	17,8	51	16,0
Onbekend	26	5,5	7	2,2

* De verschillen tussen de typen afhakers zijn niet significant.

Tabel B3.5 Afhakers nieuwe stijl en geslaagden nieuwe stijl naar geslacht*

Geslacht	Afhakers		Geslaagden	
	<i>Aantal</i>	<i>%</i>	<i>Aantal</i>	<i>%</i>
Mannen	74	23,2	2009	27,6
Vrouwen	245	76,8	5279	72,4

* De verschillen tussen afhakers nieuwe stijl en geslaagden nieuwe stijl zijn niet significant.

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl